

ESTUDIS

LES FESTES CATALANES I EL CALENDARI LABORAL A CATALUNYA*

Xavier Castrillo

Màster en dret de Catalunya

Sumari

1. Introducció
2. Les festes: naturalesa sòcio-jurídica
3. Evolució de la regulació sobre festes
 - 3.1. Al final de l'època franquista
 - 3.2. En l'etapa de la transició a la democràcia
 - 3.3. A l'inici de l'actual etapa constitucional
4. La conflictiva aplicació del paràgraf final de l'art. 37.2 de l'Estatut dels treballadors
5. La sentència del Tribunal Constitucional 7/1985
 - 5.1. Interpretació de l'art. 37.2 de l'Estatut dels treballadors
 - 5.2. Pronunciament sobre les normes impugnades
6. Desequilibris causats per la normativa posterior
 - 6.1. La festa laboral del Dia de la Constitució
 - 6.2. Rang legal de la Festa Nacional d'Espanya
7. La regulació sobre festes actualment vigent
8. Distinció entre festes nacionals i tradicionals
9. La potestat d'establir festes
10. La competència per establir festes
11. A tall de conclusió. recapitulació i propostes de canvi en la normativa sobre festes
 - 11.1. Pel que fa al Dia de la Constitució
 - 11.2. Pel que fa al trasllat de les festes estatals que coincideixin amb diumenge

1. Introducció

L'experiència dels darrers anys ha arribat a demostrar que la possibilitat de celebració de les festes tradicionals catalanes, mitjançant la seva corresponent inclusió en els calendaris oficials de festes laborals a Catalunya, és un problema que encara no ha quedat satisfactòriament resolt. Malgrat els diversos intents dels poders implicats, la cosa certa és que no s'ha aconseguit definir un model estable i satisfactori, ja que ha estat rar l'any en què, per haver coincidit prou festes amb diumenge, han pogut celebrar-se com a dies laboralment inhàbils tots aquells corresponents a les festes tradicionals catalanes.

El problema es planteja tant des d'un punt de vista jurídic com fàctic. Jurídicament perquè, com tindrem ocasió d'exposar, l'ordenament vigent no delimita amb la claredat i la precisió desitjables ni la distribució competencial en matèria de festes ni

* Aquest article té el seu origen en una conferència feta el març de 1993 en el II Seminari per a l'Estudi de la Legislació i la Doctrina Jurisprudencial Aplicable a Catalunya, organitzat per l'Escola d'Administració Pública de Catalunya. Encara que recentment la Llei 11/1994, de 19 de maig (BOE del 23), ha modificat en part la redacció de l'art. 37.2 de l'Estatut dels Treballadors i salvat algunes de les deficiències apuntades, hem optat per mantenir el text originari, ja que el seu sentit global de la nostra intervenció continua essent vàlid i actual, o així ens ho sembla.

quins són els poders públics als quals correspon determinar-les. A més, tampoc la doctrina no s'ha preocupat fins al moment present d'aprofundir en aquestes qüestions, per la qual cosa no en tenim estudis específics.¹

I des d'un punt de vista fàctic, resulta notori que durant els darrers anys sempre ha quedat alguna de les festes tradicionals catalanes fora dels dies festius inclosos en el respectiu calendari anual de festes laborals aprovat pel Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya, la qual cosa posa de manifest les disfuncionalitats i limitacions existents en les diverses solucions adoptades. Es pot afegir que aquestes solucions han tingut sempre caràcter conjuntural, la qual cosa sens dubte redunda en perjudici de la desitjable seguretat jurídica que es veuria afavorida per l'estabilitat del calendari de festes, ja que a ningú no escapen els inconvenients d'adoptar cada any un calendari de festes parcialment diferent de l'anterior.

Aquesta situació, encara que socialment hagi estat assumida amb serenitat, no deixa de ser motiu de preocupació. En efecte, periòdicament, quan s'acosta qualsevol dels dies que antany era festiu a Catalunya i ara no, reneix la insatisfacció de comprovar com, a poc a poc, es van desdibuixant unes tradicions festives que donaven contingut a la peculiaritat del poble català i eren un moment favorable per manifestar la seva pròpia identitat. Sense caure en alarmismes, sí que creiem poder afirmar que la pèrdua de les festes tradicionals és motiu de decepció lògica en la societat catalana, més explicable, si pot ser, pel fet que el model autonòmic d'organització de l'Estat, nascut de la Constitució de 1978, va fer posar les esperances ciutadanes en l'obtenció d'un marc polític de més gran respecte cap a les notes diferencials de cada nacionalitat i regió, que en aquest cas no s'han vist confirmades.

A més, hem d'assenyalar que alguns dels dies que tradicionalment s'han anat celebrant a Catalunya com a festius coincideixen amb dies que també ho són en la tradició de la majoria dels països de l'entorn europeu comunitari, de manera que la seva pèrdua representa un allunyament de la societat catalana respecte de les tradicions comunes europees. Tot això ens fa concloure que ens trobem davant una qüestió que mereix ser objecte de l'atenció i de l'adopció de les oportunes mesures correctives per part dels poders públics que resultin competents.

Per part nostra, ens ha semblat vàlid plantejar el present treball orientant-lo principalment a l'anàlisi de l'origen i sentit d'aquells condicionaments sòcio-jurídics que es troben en la base de la problemàtica assenyalada, si bé, considerant que també des del camp del dret s'han de buscar respostes que permetin avançar en el respecte cap als signes d'identitat de cada grup social i en la convivència entre aquests, per acabar apuntarem unes eventuais vies d'actuació que, dins del marc constitucional i estatutari vigent, pretenen satisfer millor el desig legítim dels ciutadans de Catalunya de continuar celebrant com a festius aquells dies que corresponen a les seves festes tradicionals.

Atesos les característiques de la matèria que cal tractar i l'objectiu que ens proposem, hem optat per seguir un mètode que combini el seguiment històric de la qüestió

1. Fins i tot els diversos comentaris al text de l'Estatut dels treballadors no s'aturen a considerar aquesta qüestió en tractar l'art. 37.2 en què es regulen les festes laborals. Citarem per tots aquests els llibres següents: Villa Gil, Luis Enrique: *El Estatuto de los Trabajadores: antecedentes normativos, concordancias, jurisprudencia i bibliografía*. Madrid, 1982, i Somoza Albardonedo, Fernando: *El Estatuto de los Trabajadores: Textos legales y comentarios*. Ministerio de Trabajo y Seguridad Social. Madrid, 1982.

amb l'aprofundiment en els conceptes jurídics, de manera que, sense menyscar el degut rigor científic, s'obtingui una exposició no excessivament tècnica. Pretenem, doncs, presentar de manera accessible un tema que, com es veurà, no està exempt de complexitat.

2. Les festes: naturalesa sòcio-jurídica

Des d'una perspectiva sociològica, per festa s'entén la solemnitat amb què un grup social commemora un esdeveniment important del passat o subratlla la transcendència d'un fet actual. I, conseqüentment, són dies de festa aquells en què se celebren les dites solemnitats.

Les festes són un fenomen de naturalesa social que s'està produint en les col·lectivitats humanes amb caràcter ancestral, i que es pot trobar en totes les civilitzacions com a manifestació típica de la vida en comunitats organitzades que caracteritza les persones. Així, doncs, els dies de festa es diferencien dels dies restants, o ordinaris, pel seu contingut especialment significatiu per als qui els celebra. Per això també, les festes pròpies de cada grup social constitueixen un dels seus signes d'identitat i la seva celebració un dels elements configuradors i potenciadors de la cohesió social entre els seus membres.

Des d'una perspectiva jurídica, la rellevància dels dies festius, entenen per tals aquells als quals una disposició normativa vincula uns efectes jurídics específics —que poden ser diferents segons el tipus de festivitat de què es tracti—, resulta evident si es té en compte que la declaració d'un dia com a festiu afecta de manera directa diferents relacions jurídiques inserides en les diverses àrees del dret —del treball, processal, mercantil, etc.— tant en l'esfera privatista com en la publicista, i, en definitiva, tot el conjunt de l'ordenament jurídic.

Habitualment, la celebració d'una festivitat en l'àmbit social comporta que l'ordenament jurídic disposi que en aquesta jornada no es facin les activitats ordinàries, ja siguin de tipus laboral, comercial, acadèmic o altres, la qual cosa sens dubte contribueix a realçar la seva major solemnitat i diferència. No obstant això, no sempre és així i és probable que un dia sigui festejat socialment sense que hagi estat jurídicament declarat com a festiu. Recordem que a Catalunya, per exemple, existeix una llarga i consolidada tradició que solemnitza el 23 d'abril, la diada de Sant Jordi, com a patró de Catalunya i festa del llibre i de la rosa, celebració d'arrelat caràcter social popular, però que no té una repercussió directa en els àmbits laboral, administratiu, judicial, acadèmic o mercantil. Convé aclarir, per tant, que el contingut jurídic propi dels dies festius pot ser diferent i separable del fenomen social de les festes.

Ara bé, com que en l'enteniment més generalitzat les festes són equiparades als diumenges com a dies de descans laboral i com que, sens dubte, la conseqüència jurídica més notable de la declaració d'un dia com a festiu és que la dita jornada resulta inhàbil per a la producció d'una sèrie de relacions jurídiques, entre les quals, per la seva repercussió social més gran es poden destacar les relacions laborals, ens cenyirem a tractar de les festes que hagin estat establertes amb caràcter general i amb efectes en l'àmbit laboral, entre altres possibles.

No entraran, doncs, en la nostra consideració aquelles festes que no tenen el caràcter de dies inhàbils laboralment per a la generalitat dels habitants del territori,

com són les festes declarades només amb finalitat oficial i que afecten únicament el sector públic, les festes d'àmbit exclusivament acadèmic o les festes gremials i dels diferents sectors professionals.

3. Evolució de la regulació sobre festes

La normativa referent als dies de festa ha estat relativament abundant, però sense que hagi existit fins a la data una regulació sistematitzada de la matèria, sinó més aviat un garbuix de normes confuses a causa de la particularització, la divisió sectorial, la superposició històrica i l'actual estratificació territorial de festes d'àmbit estatal, autonòmic i local, que s'entrecreu amb la tradicional distinció entre festes nacionals, oficials, acadèmiques i laborals.

En una visió global de l'evolució que ofereix la normativa en matèria de festes destaca la important repercussió que sobre aquestes han tingut els canvis socials dels models productius operats en els darrers anys, la qual cosa es reflecteix, per una banda, en una continuada tendència a reduir-ne el nombre i, d'una altra, en la voluntat d'aconseguir una ordenació més lògica i racional del sistema de festes, de manera que la seva distribució en el calendari minimitzi la incidència negativa que poden representar per al conjunt de l'activitat econòmica per la interrupció dels processos productius que comporten.

Vegem com ha evolucionat la regulació de les festes a Espanya en els darrers temps, segons el nombre i el règim jurídic en tres moments diferents.

3.1. Al final de l'època franquista

La regulació d'aquest moment prové de l'etapa preparatòria dels plans de desenvolupament, a finals dels anys cinquanta, quan, dins de l'objectiu de treure l'economia espanyola de l'aïllament en què es trobava, va tenir lloc un canvi normatiu amb el qual es va pretendre, entre altres aspectes, aconseguir «que el nombre de dies de treball sigui el màxim, atès que va lligat estretament a l'increment de la renda nacional». Així s'expressava l'exposició de motius del Decret de 23 de desembre de 1957,² que establia el calendari oficial de festes. Els objectius d'aquesta norma tendien clarament a la reducció del considerable nombre de festes «tant religioses com civils, nacionals o de caràcter local» aleshores vigent.

Pel que fa a les festes religioses, es plantejava en termes de col·laboració amb les autoritats eclesiàstiques. Així, després d'afirmar la conveniència de considerar dies inhàbils les festivitats religioses previstes en el Codi de dret canònic,³ s'hi afegia: «sens perjudici que les autoritats eclesiàstiques i civils poden al seu dia decidir de comú acord de reduir-ne el nombre o traslladar-les».

Quant a les festes civils, se suprimien les de l'1 d'abril, aniversari de la Victòria; 1 d'octubre, data de l'exaltació del *Caudillo* com a cap de l'Estat, i 12 d'octubre, Festa de la Hispanitat, que passaven a ser només commemoracions oficials els actes públics de les quals s'havien de celebrar el diumenge següent. A més, consegüentment, es

2. Publicat en el BOE d'1 de gener de 1958.

3. En el canón 1247 del Codi de dret canònic de 27 de maig de 1917.

prohibia a les autoritats locals «declarar festiva cap jornada ni mitja jornada», i s'establí el trasllat «inexcusable» al diumenge immediatament següent de la commemoració de qualsevol altra festivitat. També es va considerar oportú establir «una sola festivitat de caràcter nacional: el 18 de juliol, Festa Nacional Espanyola, i una altra de caràcter laboral: el dia 1 de maig, sota l'advocació universal de Sant Josep Artesà».

Malgrat els propòsits inicials, en la part dispositiva de l'esmentat Decret es mantien com a «dies inhàbils als efectes administratius, judicials, acadèmics, mercantils i laborals» tots els diumenges de l'any i totes les festes de precepte eclesiàstic (onze dies), a les quals s'afegien com a dies festius de caràcter general, «atesa l'especial tradició i devoció del poble espanyol», el Dijous Sant, a partir de les dues de la tarda, i el Divendres Sant. A més, es consideraria inhàbil en els límits de cada diòcesi «una festivitat religiosa local que sigui de precepte».

De tot això resultava un total de quinze dies i mig de festes l'any, a les quals es va haver de sumar la del dia 12 d'octubre, Festa de la Hispanitat, ja que, encara que en l'esmentat Decret de 23 de desembre de 1957 passava a tenir caràcter de només commemoració oficial, va ser restablerta amb caràcter general i de manera «permanent» tan sols divuit dies després, per mitjà del Decret de 10 de gener de 1958,⁴ l'article 1 del qual disposava:

«La data del 12 d'octubre de cada any tindrà caràcter permanent de festa nacional, amb caràcter general, amb la denominació de "Dia de la Hispanitat".»

Això pel que fa a les festes d'àmbit estatal; però, a més, «per respecte a la tradició de cada lloc i als desigs de la població afectada», es va permetre continuar celebrant altres festes amb àmbit provincial o local. A aquest efecte, l'art. 3 del Decret de 7 de febrer de 1958⁵ va disposar:

«Els delegats de Treball han de proposar al Ministeri, perquè aquest ho sotmeti a l'aprovació del Govern, que es considerin festives amb caràcter abonable i recuperable les dates que, per costum religiós o cívic, s'estimi convenient respectar a cada localitat de la seva jurisdicció. Tal proposta es formularà escoltant prèviament l'organització sindical, que emetrà informe favorable només quan tingui constància que la conservació d'aquesta festa tradicional és sol·licitada conjuntament per la major part dels empresaris i treballadors que afecti.»

D'aquesta manera, als anteriorment esmentats s'unien els dies festius de caràcter local que, amb àmbit provincial o municipal, eren aprovats pel Govern. En aquest punt cal fer notar que, incloses com a festes d'àmbit provincial, a Catalunya tenien la consideració de dies festius el Dilluns de Pasqua, el Dilluns de Pentecosta, el 24 de juny, festa de Sant Joan, i el 26 de desembre, segon dia de Nadal, també conegut com a dia de Sant Esteve. Així, doncs, aquestes quatre jornades eren dies festius tradicionalment celebrats en el territori català —al marge dels que coincidien amb festes tradicionals en el conjunt de l'Estat—, la qual cosa permet considerar-les com a dates pròpies de la tradició festiva de Catalunya. Això no significa que fossin festes exclusivament catalanes, ja que algunes eren també celebrades en altres llocs d'Espanya

4. Publicat en el BOE de 8 de febrer de 1958.

5. Publicat en el BOE de 22 de febrer de 1958.

—entre els quals, el País Basc i el País València— igual que a molts països europeus.

Per comprendre i valorar millor la situació, hem de precisar que la regulació referida s'ha d'entendre en la mesura que formava part del conjunt d'una normativa laboral que establia una dedicació laboral de 48 hores setmanals i obligava al descans setmanal només els diumenges. En aquest context, les festes complien, entre altres, la funció de completar l'habitual dia de descans setmanal. Perquè si bé és cert que hi havia més festes que en l'actualitat, també ho és que, en el seu còmput global, es treballaven més hores que avui dia.

Igualment hem de considerar quin era el règim jurídic-econòmic de les festes. Pel que fa a les festes d'àmbit estatal, si bé totes tenien en tot cas el caràcter d'abonables, la meitat ho eren amb la càrrega de recuperables, és a dir, les hores de treball equivalents a la meitat dels dies festius havien de ser recuperades pels treballadors realitzant el mateix nombre d'hores extraordinàries, sense remuneració. I quant a les festes d'àmbit provincial i local, totes eren abonables, però al mateix temps havien de ser recuperades. Així es disposava en els art. 2 i 3 de l'esmentat Decret del Ministeri de Treball de 7 de febrer de 1958.

En resum, a partir de la regulació establerta el 1958, les festes celebrades a Catalunya significaven un total anual màxim de 20 dies i mig, xifra que mai no arribava a assolir-se a causa de la segura coincidència d'algunes amb diumenge. La cosa habitual era celebrar de 16 a 18 dies de festa l'any, entre estatals, provincials i locals. D'aquests, la meitat aproximadament, segons els anys, eren abonats sense necessitat de recuperació i la resta s'havien de recuperar. Així era, en aquest marc jurídic ressenyat i segons l'acord social entre els empresaris i els treballadors, com Catalunya mantenia la celebració tradicional de les quatre festes abans esmentades,⁶ a canvi de traslladar l'equivalent del temps de treball a altres dies laborables.

3.2. *En l'etapa de la transició a la democràcia*

Un nou i més ferm avanç cap a la reducció del nombre de dies de festa i la seva ordenació més racional va tenir lloc durant l'etapa de transició política a la democràcia. L'instrument jurídic va ser la Llei 16/1976, de 8 d'abril, de relacions laborals,⁷ la qual, segons que explica l'exposició de motius, responia al propòsit d'«actualitzar i perfeccionar aspectes fonamentals de la normativa del treball...», anticipant-se, en la mesura que es pugui, als criteris i nous plantejaments que s'endevenen en un futur immediat».

En aquesta Llei, i pel que fa a la matèria de jornada laboral, es van introduir novetats importants. D'una banda, es va establir com a mòdul normal de dedicació la setmana de 44 hores de treball i, d'una altra, també a títol de novetat —com a regla i amb algunes excepcions—, el descans continuat de la tarda del dissabte i la jornada completa del diumenge, assegurant-se, en qualsevol cas, un mínim de 36 hores ininterrompudes de descans setmanal.

6. L'última disposició dictada referent a la qüestió va ser l'Ordre de 19 de desembre de 1975, del Ministeri de Treball, amb el calendari de festes locals consuetudinàries i recuperables per a 1976, en què com a «festivitats tradicionals d'àmbit provincial» de Barcelona, Tarragona, Lleida i Girona figuren el Dilluns de Pasqua de Resurrecció, el Dilluns de Pasqua de Pentecosta i el 24 de juny, Sant Joan. El 1976, l'endemà de Nadal va coincidir amb diumenge.

7. Publicada en el BOE de 21 d'abril de 1976.

Quant a la regulació de les festes laborals, l'art. 25.2 establia:

«El Govern, a proposta del Ministeri de Treball, amb informe previ de l'organització sindical, ha d'elaborar el calendari anual de festes laborals, especificant-hi les declarades legalment d'àmbit nacional i les de caràcter local. Les primeres no poden excedir el nombre de dotze i les segones, el nombre de dues. Cap festa no ha de tenir el caràcter de recuperable als efectes laborals, i totes han de ser retribuïdes.»

Es pot destacar que aquesta nova regulació, malgrat que era concisa, significava els canvis següents: a) Delimitava el marge de festes possibles establint un màxim de 14 dies festius l'any, mentre que res no deia quant al mínim. b) Atribuïa al Govern expressament l'elaboració del calendari anual de festes laborals, de manera que quedava en mans de l'executiu la decisió anual de quants i quins serien els dies festius als efectes laborals. c) Distingia entre les festes que tenien per àmbit territorial la totalitat de l'Estat de les d'àmbit local. Per a cada àmbit s'establia un contingent màxim, de dotze i dues, respectivament.

En conseqüència, el Govern tenia l'obligació de reduir el nombre total de dies festius en aprovar el calendari laboral següent. La reducció afectava tant les festes d'àmbit estatal com local, ja que en tots dos casos el nombre de festes passaria a ser inferior al que s'anava celebrant.

D'una importància no menor resultava el fet que la norma esmentada, alhora, modificava el règim anterior jurídic-econòmic de les jornades festives als efectes laborals, establint que totes les festes serien retribuïdes i cap de recuperable; s'eliminava així la més aparent que real possibilitat de celebrar un elevat nombre de festes, ja que fins llavors, com vam veure, en la pràctica s'havien de compensar les hores no treballades corresponents a la meitat d'aquests dies. En la nova regulació, la reducció del nombre de dies de festa quedava compensada, d'alguna manera, per la circumstància que cap d'aquests no s'hauria de recuperar.

Finalment, cal comentar el fet que es reduís el nombre de festes quan, al mateix temps, es disminuïa la jornada laboral. Aquest aparent contrasentit s'explica pel desig d'aconseguir una més gran racionalització del descans laboral. És a dir, la reducció de dies de festa no mirava d'incrementar les hores de treball, ja que alhora es reduïa la jornada, sinó aconseguir-ne la distribució en períodes més homogenis, la qual cosa resulta més coherent amb el sistema productiu i hauria de redundar en benefici seu.

Això a part, durant els quatre anys següents, el Govern de l'Estat va exercir, si bé amb certa demora,⁸ l'habilitació expressa de la Llei de relacions laborals per elaborar els calendaris de festes, optant perquè cada any se celebrés efectivament el nombre màxim de festes legalment permès i evitant l'elecció d'aquelles que coincidien amb diumenge. Aquesta opció no imposada per la Llei, que res no deia sobre el nombre mínim de festes laborals, va arribar a configurar a la pràctica una situació d'instabilitat, ja que comportava el resultat que algunes festes se celebressin uns anys sí i altres

8. Malgrat que la Llei de relacions laborals era del 8 d'abril de 1976, el calendari de festes per al següent any 1977 va ser fixat el 18 de febrer d'aquest mateix any, mitjançant el Decret 197/1977 (BOE de 21 de febrer de 1977). Semblantment, el calendari de festes laborals per a 1980, aprovat pel Reial decret 277/1980, de 18 de febrer, va ser publicat al BOE de 20 de febrer del mateix any 1980.

no, la qual cosa resultava poc comprensible en general i causava una certa desorientació, sobretot quan afectava algunes de les festes religioses «de precepte». En aquest punt es pot precisar que l'elecció de les festes religioses a suprimir es va efectuar amb una consulta prèvia a la Conferència Episcopal espanyola i que van desaparèixer la festa del Dijous de l'Ascensió i la festa de Sant Pere i Sant Pau, el 29 de juny. D'altra banda, el Dijous Sant va passar a celebrar-se tot el dia.

D'aquesta mateixa etapa, encara hem de fer referència a dues disposicions que, encara que de rellevància menor, van tenir el seu pes en la configuració futura del sistema de festes.

En primer lloc, el Decret 1358/1976, d'11 de juny,⁹ l'art. 1 del qual va establir que:

«El 24 de juny de cada any, dia en què se celebra l'onomàstica de Sa Majestat el Rei, tindrà la consideració de festa oficial amb caràcter general, amb la sola excepció dels de caràcter laboral».

Ens trobem, doncs, davant la creació per part del Govern d'una festa de caràcter oficial, l'àmbit d'incidència del qual se circumscriu exclusivament als estaments públics i sense repercussió en l'àmbit laboral. Per això no constava, ni consta, en els calendaris de festes laborals.

En el principi de la transició es van mantenir «les festes nacionals del 18 de juliol i 12 d'octubre amb caràcter general, i la del Primer de Maig, només als efectes laborals». Així ho deia l'art. 2 del Decret que s'acaba d'esmentar. Va ser l'any següent, el 1977, quan el Govern de l'Estat va decidir suprimir la festa nacional del 18 de juliol, cosa que va fer per mitjà del Reial decret 1728/1977, d'11 de juliol,¹⁰ que modificava l'anterior. Però com sigui que en el calendari laboral ja aprovat per al 1977 figurava la festa del 18 de juliol, per no reduir el nombre total de festes es va afegir:

«No obstant el que disposa l'article únic, el 18 de juliol d'enguany es considera dia inhàbil als efectes laborals, d'acord amb el que estableix el Reial decret 197/1977, de 18 de febrer. Així mateix, es considera inhàbil amb caràcter general.»

D'aquesta manera, resultava inalterat el total anual de dies laboralment inhàbils i el 18 de juliol de 1977 va ser inhàbil en tots els sentits, malgrat que no era festa en cap d'aquests. Aquest cas mostra que es pot diferenciar la inhabilitat d'una jornada als efectes laborals del fet que en aquesta data se celebri una festa. Normalment, l'ordenament jurídic atribueix a les festes l'efecte de la inhabilitat laboral, però són categories diferents que compleixen funcions només en part coincidents.¹¹ Més endavant tornarem sobre aquest tema.

9. Publicat en el BOE de 22 de juny de 1976.

10. Una vegada aprovada la Llei per a la reforma política, la supressió de la festa nacional del 18 de juliol es va fer per mitjà d'aquest Decret aparegut en el BOE de 13 de juliol de 1977, molt pocs dies abans de la seva habitual celebració.

11. Semblantment, serveix d'exemple la festa del Dijous Sant en l'època franquista, jornada que, com vam veure, el Decret de 23.12.1957 va disposar que fos festiu a partir de les dues de la tarda. El març del Dijous Sant, sense ser festa, era inhàbil en els serveis de l'Administració de justícia i en els protestes notarial, ja que la inhabilitat s'havia de computar per dies complets. Així ho va establir la Presidència del Govern en una Ordre de 29 de març de 1958.

3.3. A l'inici de l'actual etapa constitucional

Una nova regulació legal sobre dies de festa als efectes laborals es va establir, poc després d'aprovar-se la vigent norma fonamental, en la Llei 8/1980, de 10 de març, de l'Estatut dels treballadors¹² (a partir d'ara, ET), que va seguir en gran part la pauta fixada per la Llei de relacions laborals de 1976 adaptant-la —a parer nostre sense gran fortuna— a la configuració política de l'Estat autòndmic nascut de la Constitució espanyola de 1978.

Una primera variació, que va afectar globalment el marc de l'organització del treball en què s'ha de considerar el tema més concret del descans laboral va ser la reducció de la jornada ordinària de treball en una hora, de manera que, segons l'art. 34.2 de l'ET, va quedar establerta en 43 hores setmanals de treball efectiu en jornada partida i en 42 hores setmanals de treball efectiu en jornada continuada.

L'ET dedica el seu art. 37 al «Descans setmanal, festes i permisos». En el punt 1 fixa un descans mínim setmanal de dia i mig ininterromput que, com a regla general, comprendrà la tarda del dissabte i el dia sencer del diumenge. Seguidament, en el punt 2 es refereix a les festes i estableix:

«Les festes laborals, que tenen caràcter retribuït i no recuperable, no poden excedir de catorze l'any, de les quals dues són locals. En qualsevol cas, es respecten com a festes d'àmbit nacional les de la Nativitat del Senyor, Cap d'Any i el Primer de Maig com a festa del treball.

»El Govern pot traslladar als dilluns totes les festes d'àmbit nacional que tinguin lloc entre setmana, llevat les expressades en el paràgraf anterior i aquelles altres que pel seu arrelament local hagin de gaudir-se el dia de la seva data.

»Les comunitats autònomes, dins del límit anual de catorze dies festius, poden assenyalar aquelles festes que per tradició els siguin pròpies.»

De la regulació expressada podem destacar que, quant al nombre de festes laborals, distribució segons el seu àmbit estatal o local, i règim jurídic, es manté la regulació anterior, és a dir, es fixa un màxim de 14 festes anuals, 12 d'àmbit estatal i 2 d'àmbit local, totes retribuïdes i no recuperables. Res no es diu, tampoc, sobre el nombre mínim de festes anuals.

En canvi, es concreten tres dies festius d'àmbit estatal: Nadal, Cap d'Any i el Primer de Maig com a festa del treball, però no s'indica res sobre a qui correspon determinar els restants. Considerem que si l'aprovació del calendari laboral es pretenia deixar en mans de l'executiu, com es va fer a l'art. 25.2 de la Llei de relacions laborals, l'única festa que pròpiament correspondria assenyalar a l'ET era la del Primer de Maig, festa del treball, ja que els dies de Nadal i Cap d'Any responen a la categoria de festes tradicionals i res no justifica que en una norma referida a l'àmbit laboral es concretin unes festes tradicionals i no les restants. Una altra opció, potser més coherent que l'adoptada, hauria estat que el legislador inclogués una llista amb totes les festes laborals d'àmbit estatal, alhora que delimitava el nombre de les festes autòndmiques de la mateixa manera que fixava en dues les festes d'àmbit local. D'aquesta manera, certament, s'haguera guanyat en seguretat jurídica i s'hagueren evitat conflictes competencials.

Una novetat de la regulació establerta a l'art. 37.2 de l'ET la constitueix la facul-

12. Publicada en el BOE de 14 de març de 1980.

rat que s'atribueix, expressament, al Govern per traslladar als dilluns les festes d'àmbit estatal que caiguin entre setmana, excepte les tres festes abans esmentades i les que hagin de celebrar-se el dia de la seva data. Considerem que la referència a les tres festes esmentades no era necessària, ja que, a part que a la Llei 8/1980 tampoc no es donen criteris per saber quines festes són traslladables i quines no ho són, resulta evident que aquelles tres s'han de celebrar al seu dia, de la mateixa manera que, per exemple, seria il·lògic traslladar a dilluns la festa del Divendres Sant. Amb tot, la cosa certa és que, fins al present, mai no s'ha fet ús efectiu d'aquesta facultat, ja que l'única vegada que el Govern estatal ho va intentar, traslladant a dilluns la festa de la Immaculada, va haver de rectificar i deixar el canvi sense efecte abans que fos aplicat el calendari inicialment previst.¹³

Finalment, el punt més confús, més problemàtic i que guarda una relació directa amb l'objecte del present treball és el que s'estableix en el paràgraf final referent a la intervenció de les comunitats autònomes, a les quals es permet «assenyalar aquelles festes que per tradició els siguin pròpies» sense que, a causa d'això, pugui ultrapassar-se el límit anual de catorze dies.

El principal problema neix de la indeterminació d'aquest paràgraf quant al nombre possible de festes d'àmbit autonòmic, ja que d'aquestes només s'indica que han de respondre a festes que per tradició siguin pròpies de les comunitats autònomes. Com es veu, no es reconeix entre les facultats comunitàries la d'assenyalar festes pròpies noves, sinó només tradicionals. Quant al terme «pròpies», no sembla que s'hagi d'entendre en el sentit d'«exclusives», per la qual cosa les festes autonòmiques poden respondre també a tradicions comunes en diversos llocs. Però la importància del paràgraf requereix que hi dediquem un apartat propi.

4. La conflictiva aplicació del paràgraf final de l'art. 37.2 de l'Estatut dels treballadors

Malgrat el silenci del text de l'art. 37.2 de l'ET sobre a qui correspon dictar el calendari laboral, tot condueix a pensar que, tractant-se d'una funció executiva, ha de realitzar-la el Govern com a titular d'aquest poder. Ara bé, en aprovar-se l'ET ja s'havien aprovat i eren vigents alguns estatuts d'autonomia, entre els quals el de Catalunya, l'art. 11 del qual estableix que:

«Correspon a la Generalitat l'execució de la legislació de l'Estat en les matèries següents: 2) De treball, assumint les facultats...»

Per tant, la remissió tàcita de l'art. 37.2 de l'ET a l'executiu per dictar el calendari laboral s'ha d'entendre feta al Govern estatal o als governs autonòmics, en el cas que aquests resultin competents per raó de la matèria i segons el seu Estatut respectiu. Així sembla explicar-se millor el prudent silenci del legislador que, malgrat que a la Llei de relacions laborals atribuïa al Govern l'encàrrec d'elaborar el calendari laboral, a

13. Va ser l'any 1988. El Govern de l'Estat en el Reial decret 1551/1987, de 17 de desembre, havia previst que la festa laboral del dia 8 de desembre de 1988 es traslladés a l'anterior dilluns dia 5, però mitjançant el Reial decret 1376/1988, de 18 de novembre (BOE del 19), va disposar restablir la celebració del dia de la Immaculada l'habitual dia 8.

l'Estatut dels treballadors no en diu res, ja que dependria dels estatuts d'autonomia respectius — la majoria dels quals es trobaven aleshores en procés d'elaboració — que el Govern competent fos l'estatal o l'autonòmic, sempre referit al seu àmbit territorial respectiu. En el cas de Catalunya, segons acabem de veure, l'esmentada competència correspon a l'executiu català.

Hem d'assenyalar que, en un principi, a falta de normativa estatal que desenvolupés reglamentàriament l'art. 37.2 de l'ET, la Generalitat disposava d'una notable autonomia per dictar el calendari de festes laborals a Catalunya, incloent-hi les festes que tradicionalment s'havien anat celebrant en aquesta Comunitat i respectant els amplis marges que, com vam veure, estableix sobre això l'ET: incloure les tres festes assenyalades com d'àmbit estatal i no ultrapassar el màxim de 14 festes anuals, comptant les dues d'àmbit local.

En exercici, doncs, de les seves facultats executives, el Govern de la Generalitat catalana va aprovar en primer lloc el Decret de 17 de març de 1980, pel qual es fixava el calendari de festes laborals per a l'any 1980 a Catalunya.¹⁴ En aquest Decret s'establien 11 festes, es preveia que les 2 festes locals de cada municipi serien fixades en una norma posterior, i s'hi afegia:

«Article tercer. La festa nacional de Catalunya serà determinada pel Parlament després d'haver-se constituït.»

Havent-se restablert poc després el Parlament català, la primera llei que va aprovar va ser precisament la Llei 1/1980, de 12 de juny, per la qual es declarava la diada de l'Onze de Setembre festa nacional de Catalunya. D'aquesta festa, que evidentment no era una festa tradicional a Catalunya encara que constituïa la seva festa més pròpia, en tornarem a parlar més endavant.

Atès el que ara interessa, cal assenyalar que, una vegada determinades les 14 festes per celebrar durant 1980, el Govern català va considerar útil i convenient fixar el calendari de festes de Catalunya d'una manera estable i, a aquest efecte, va dictar el Decret 177/1980, de 3 d'octubre,¹⁵ en què, a més d'establir-se en concret el calendari de festes per a 1981, es donava caràcter fix al calendari laboral seguint el criteri d'assenyalar 12 festes fixes, les quals serien substituïdes per unes altres 3 de suplents, en l'ordre en què s'indicaven, en la mesura en què alguna de les primeres coincidís amb diumenge.

Així, doncs, d'acord amb l'esmentat Decret, les festes a Catalunya a partir d'aleshores serien:

Fixes: 1 de gener, Cap d'Any; 6 de gener, Reis; Divendres Sant; Dilluns de Pasqua Florida (o de Resurrecció); 1 de maig, Festa del Treball; Corpus; 24 de juny, Sant Joan; 15 d'agost, l'Assumpció; 11 de setembre, Diada Nacional; 1 de novembre, Tots Sants; 25 de desembre, Nadal, i 26 de desembre, Sant Esteve (o segon dia de Nadal).

Suplents: Dilluns de Pasqua Granada (o de Pentecosta); 19 de març, Sant Josep, i 29 de juny, Sant Pere.

Es pot concloure, per tant, que l'anterior relació responia al criteri que tenia el

14. Publicat en el DOGC de 26 de març de 1980 i la correcció d'errors en el DOGC de 2 d'abril de 1980.

15. Publicat en el DOGC de 15 d'octubre de 1980.

Govern català de les festes que havien de celebrar-se laboralment a Catalunya, pel fet de ser festes pròpies o tradicionals en aquesta Comunitat. Fixem-nos que en aquesta hi ha les quatre festes que anteriorment s'havien anat celebrant segons la seva inclusió com a festes d'àmbit provincial i amb caràcter de recuperables, a saber: els dos dilluns següents a les Pasqües, el dia de Sant Joan i el segon dia de Nadal, també conegut com de Sant Esteve. Ressenyem de manera especial aquests dies de festa perquè tres d'aquests coincideixen amb festes comunes en la tradició festiva europea, de la qual Catalunya ha anat participant des de temps immemorials.

En efecte, el Dilluns de Pasqua de Resurrecció és festiu en tots els països de l'Europa comunitària, amb l'única excepció d'Espanya i Portugal, a més de ser celebrat a Àustria i Suïssa. I quant a l'endemà de Nadal, és festiu a Alemanya, Dinamarca, Grècia, Irlanda, Itàlia, Holanda, Luxemburg i el Regne Unit, a més d'Àustria i Suïssa. Per consegüent, queda prou demostrada la participació de la tradició festiva catalana en la tradició festiva europea¹⁶ a través de la celebració comuna de les tres festes assenyalades, a més d'altres que també se celebren a la resta d'Espanya, com són les de Nadal, Cap d'Any, Divendres Sant i Tots Sants.

Per la seva part, el Govern de l'Estat va continuar dictant els calendaris de festes d'àmbit estatal, aplicables en els territoris que no havien accedit a l'autonomia i, amb caràcter supletori, a les comunitats autònomes que no havien exercit la facultat d'editar el seu propi calendari de festes laborals. Cal assenyalar que, com és lògic, moltes de les festes que figuraven en els calendaris de la Generalitat s'inclouïen alhora en els de l'Estat, ja que es partia d'una tradició festiva en bona part comuna per raó de les festes d'origen religiós. Així, en els respectius calendaris per a 1981, les diferències es referien al 12 d'octubre, Festa de la Hispanitat i al 8 de desembre, festa de la Immaculada.

Va ser precisament la no-inclusió del dia 12 d'octubre com a festiu en el calendari de festes laborals català per a 1981 —aprovat a l'art. 2 del Decret 177/1980— el que va provocar la primera situació conflictiva, atès que, en canvi, aquest dia figurava en el calendari de festes aprovat per al mateix any pel Reial Decret de 30 de desembre, del Ministeri de Treball.¹⁷

A causa de la supressió de la celebració de la Festa de la Hispanitat a Catalunya, el calendari català va ser objecte de recurs en la via contenciosa administrativa per la Federació de Cases Regionals de Barcelona. Havent sol·licitat aquesta la suspensió provisional de la norma pel que fa a l'omissió de la festivitat del dia 12 d'octubre com a Dia de la Hispanitat, pretensió a la qual es va adherir l'Advocacia de l'Estat, la Sala de l'Audiència Territorial de Barcelona va dictar una resolució en la qual va acordar la suspensió del Decret 177/1980, «atès que omet i no considera com a festa el dia 12 d'octubre». Tanmateix, la Generalitat hi va interposar recurs al·legant els elevats

16. Mostra de la llarga tradició històrica de les festes dels dilluns de Pasqua de Resurrecció i Pentecosta, de l'endemà de Nadal i del dia de Sant Joan és el fet que, en l'àmbit religiós, aquestes festes eren considerades «de precepte» fins que el papa Pius IX va suprimir l'obligació d'oïr missa aquests dies mitjançant un decret pontifici manar d'ordenar a Espanya i publicat pel Reial decret de 26 de juny de 1867, del Ministeri de Gràcia i Justícia. A partir d'aleshores, malgrat haver perdut tal caràcter, es van continuar celebrant a Catalunya i a Europa.

17. Publicat en el BOE de 31 de desembre de 1980. Vegeu que el calendari estatal de festes laborals per a 1981 era publicat el darrer dia de l'any anterior, de manera que no es facilitava gens ni mica, ni als altres poders públics ni als particulars, la necessària programació de les respectives actuacions.

perjudicis econòmics que podia comportar la celebració d'un dia més de festa als efectes laborals —d'uns 9.046 milions de pessetes, equivalents a la part del PIB que a Catalunya es deixaria de produir—, per la qual cosa el Tribunal va optar, en una nova resolució,¹⁸ per deixar sense efecte la suspensió del Decret, si bé en la seva decisió definitiva va fer constar:

«...la necessària precisió que aquesta resolució no afecta, ni pot afectar, la festivitat del dia 12 d'octubre, com a "Dia de la Hispanitat", a tots els efectes que no siguin els estrictament laborals».

L'argumentació que va motivar una decisió tan ponderada no va ser altra que la possible distinció en el nostre ordenament jurídic, entre festes de caràcter judicial, mercantil, administratiu, acadèmic o merament laboral, per la qual cosa resulta ser perfectament factible que hi hagi festes que afectin tot l'àmbit oficial i no el laboral. Sobre això el Tribunal conclouia:

«El calendari elaborat pel Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya de 3 d'octubre de 1980, igual que l'aprovat pel Reial decret 2811/1980, de 30 de desembre, del Ministeri de Treball, com a derivats del que disposa a l'art. 37 de la Llei 8/1980, de l'Estatut dels treballadors, només tenen àmbit exclusivament laboral, com disposa l'art. 1 de la Llei esmentada, per la qual cosa l'acord controvertit de la Generalitat no pot afectar el caràcter de festa a tots els altres efectes, excepte el laboral, que com a "Dia de la Hispanitat" li atribueix la Llei de 15 de juny de 1918 i el Decret de 10 de gener de 1958.»

En definitiva, va ser així com el 1981 el dia 12 d'octubre va ser jornada laborable a Catalunya, sens perjudici que a tots els altres efectes es considerés dia festiu.

Les discrepàncies posades de manifest en el contenciós esmentat —que finalment va ser resolt a favor de la legalitat de la norma,¹⁹ reconeixent-se la competència de la Generalitat per dictar-la i que respectava el marc legal establert a l'art. 37.2 de l'ET— es van reproduir al cap de poc i es van substanciar aquesta vegada en seu constitucional.

En efecte, la notable amplitud del marc normatiu, configurat només per l'art. 37.2 de l'ET, a partir del qual l'Administració autonòmica podia exercir la seva competència executiva en matèria de treball elaborant els calendaris anuals de festes laborals a Catalunya, aviat va trobar una important limitació en la normativa reglamentària que el Govern estatal va decidir dictar per al desplegament i l'aplicació de l'esmentat precepte legal. Es tractava del Reial decret 2819/1981, de 27 de novembre,²⁰ pel qual es determinen les festes d'àmbit nacional als efectes laborals, i del Reial decret 3217/1981, també de 27 de novembre, conseqüència de l'anterior i relatiu a la celebració del 12 d'octubre, com a festa nacional d'Espanya i Dia de la Hispanitat.

En el primer d'aquests, que naixia amb la voluntat de configurar un sistema

18. De 8 d'octubre de 1981.

19. En la Sentència de 9 de juliol de 1982, confirmada per la Sentència del Tribunal Suprem de 6 d'octubre de 1984, dictada en el recurs d'apel·lació núm. 82/134.

20. Publicat en el BOE d'1 de desembre de 1981. En el mateix butlletí es va publicar el Reial decret 2820/1981, també de 27 de novembre, que establia el calendari de festes laborals per a 1982 i 1983.

estable, es concretaven les festes d'àmbit nacional que calia incloure en el calendari laboral de cada any, distribuint-les en els quatre grups següents:

En el grup *a*) figuraven les tres festes assenyalades a l'art. 37.2 de l'Estatut dels treballadors.

En el grup *b*) constaven quatre festes (l'Assumpció de la Mare de Déu, Tots Sants, la Immaculada i el Divendres Sant), «d'acord amb la Conferència Episcopal, en compliment de l'art. III de l'Acord amb la Santa Seu de 3 de gener de 1979».

El grup *c*) incloïa només el 12 d'octubre, «Festa Nacional d'Espanya i de la Hispanitat».

Finalment, en el grup *d*) hi havia sis festes: primer el «Dilluns de Pasqua de Resurrecció» i després —d'acord amb la Conferència Episcopal— les festes de l'Epifania (o Reis), Sant Jaume Apòstol, Sant Josep, Corpus Christi i la de Sant Pere i Sant Pau.

A continuació s'establia que: «El calendari laboral de cada any comprendrà les festes assenyalades en els apartats *a*), *b*) i *c*) del número anterior que no coincideixin amb diumenge i inclourà, fins a completar un màxim de dotze i d'acord amb l'ordre en què es relacionen, les que corresponen de l'apartat *d*)».

Quant a les facultats reconegudes en el paràgraf final de l'art. 37.2 de l'ET a les comunitats autònomes, l'art. 1.3 de l'esmentat Reial decret 2819/1981 les concretava així:

«Les comunitats autònomes podran substituir fins a tres festes de les assenyalades a l'apartat *d*) per unes altres que per tradició els siguin pròpies, bé amb caràcter permanent o en el calendari laboral de cada any.»

Aquesta mateixa facultat s'estenia a favor dels ens preautonòmics, per delegació del Govern continguda en la Disposició addicional. Amb això s'igualava, en principi, el nivell competencial de totes les comunitats autònomes, les ja existents i les futures, respecte a assenyalat les festes pròpies amb efectes en l'àmbit laboral.

Com a conseqüència de la regulació reglamentària que desenvolupava i aplicava l'art. 37.2 de l'ET, el marge de fins a nou festes que les comunitats autònomes podien assenyalat, seguint la seva pròpia tradició, quedava reduït a tres festes. A més, vuit festes havien de ser celebrades d'una manera igual a tot el territori estatal.

Aquesta limitació tan significativa respecte a les facultats autonòmiques fins aleshores existents i exercides va provocar una controvèrsia d'índole competencial entre el Govern de l'Estat, d'una banda, i els governs català i basc, d'una altra, ja que aquests últims, en no veure atesos els preceptius requeriments previs d'incompetència, van portar la qüestió davant el Tribunal Constitucional en sengles conflictes positius de competència.²¹

Amb data 20 de març de 1982, el representant del Govern de la Generalitat de Catalunya va plantejar el conflicte de competència davant el Govern de l'Estat en relació amb el Reial decret 2819/1981, de 27 de novembre, i, per connexió, amb el Reial decret 3217/1981, de data igual, que determinen les festes d'àmbit nacional als

21. Que es van tramitar acumulats amb els números 91/1982 i 96/1982.

efectes laborals, sol·licitant a l'alt Tribunal que declari que la titularitat de la competència controvertida correspon a la Generalitat, i que anul·li els reials decrets esmenats. Amb la mateixa data, el representant del Govern basc va formular conflicte de competència contra el mateix Reial decret 2820/1981, també de 27 de novembre, que establia el calendari laboral per als anys 1982 i 1983. Tots dos conflictes, una vegada admesos a tràmit, van ser acumulats i resolts en la Sentència del Tribunal Constitucional 7/1985, de 25 de gener.

Abans d'entrar en el contingut d'aquesta Sentència, pot resultar útil conèixer l'opinió d'altres organismes que van intervenir-hi prèviament al procés. Així, convé indicar que el Govern de la Generalitat havia estat instat a promoure aquest conflicte pel Parlament de Catalunya, mitjançant la Resolució adoptada a aquest efecte per la Diputació Permanent el 27 de gener de 1982, d'acord amb allò previst per l'art. 39 de l'Estatut d'autonomia i pels art. 52.1 i 134.1 del Reglament del Parlament català.

Per la seva part, el Consell Consultiu de la Generalitat s'hi va pronunciar en el Dictamen núm. 8, de 24 de desembre de 1981,²² que li havia sol·licitat el Govern de la Generalitat en relació amb el Reial decret 2819/1981, conclouent que aquesta norma «no afecta l'àmbit de competències de la Generalitat». Al marge d'algunes observacions crítiques a l'entorn de la manca de rigor tècnic de la disposició, contingudes en el fonament VIII, l'argumentació que va fer que l'òrgan consultiu prengués la seva decisió partia del fet que la competència de caràcter executiu que correspon a la Generalitat de Catalunya en matèria de treball, segons l'art. 11.2 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya, queda delimitada per la submissió «a les normes reglamentàries que l'Estat dicti en desenvolupament de la seva legislació», segons que disposa l'art. 25.2 del mateix Estatut. I atès que la norma dictaminada es presenta com a norma per al desenvolupament de l'art. 37.2 de la Llei 8/1980, de l'ET, precepte que «pel seu caràcter ambigu exigeix un desenvolupament reglamentari», aquesta normació respon a l'Estat.

També el Consell d'Estat, en el dictamen²³ preceptiu previ a l'aprovació de la norma, emès el 12 de novembre de 1981 sobre el Projecte del Reial decret 2819/1981, s'hi havia pronunciat favorablement, encara que incloïa algunes observacions que van ser, en part, ateses en la nova redacció que, alhora, presentava altres variacions respecte del text inicial. Segurament, el canvi més important va ser que en el Projecte inicial es reservava a les comunitats autònomes la facultat d'assenyalar només dues festes laborals anuals, mentre que el Govern estatal podia establir-ne set, nombres que van passar a ser de tres i sis festes respectivament.

El Consell d'Estat considera que la norma pertany a l'àmbit de la legislació laboral, l'establiment de la qual és competència de l'Estat, segons l'art. 149.1.7 de la CE. I quant a la possible interpretació literal del paràgraf 3r. de l'art. 37.2 de l'ET, en el sentit de permetre a les comunitats autònomes fixar les nou festes restants, entén que «no ha de prosperar, ja que sembla desitjable que el més gran nombre de festes laborals siguin d'àmbit nacional, tant per raons culturals, com de productivitat, com de dret comparat». I afegeix en el seu Dictamen:

22. Publicat en el tom I de la col·lecció de dictàmens que edita el mateix Consell Consultiu de la Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1984, 81-87.

23. Es tracta del Dictamen núm. 43830, de la Secció 7a. del Consell d'Estat, emès el 12 de novembre de 1981 i publicat en la «Recopilación de Doctrina Legal», BOE, Madrid, 1983, 398-400.

«D'altra banda, el paràgraf 3r. de l'esmentat art. 37.2 no figurava en el projecte inicialment remès pel Govern al Congrés dels Diputats, que es va incorporar ulteriorment per haver estat acceptada una esmena d'addició del grup Minoria Catalana, en la justificació de la qual s'al·legava la necessitat «que els pobles de l'Estat puguin celebrar les seves festes d'acord amb les seves tradicions i creences», és a dir, que el que s'intentava era demanar la possibilitat que les comunitats autònomes poguessin celebrar les seves festes tradicionals, la qual cosa, segons el parer d'aquest Consell, es respecta amb pulcritud mitjançant la reserva de dues festes a aquest fi...; a més, cal destacar que les festes de caràcter general que es reconeixen en el projecte estan arrelades en la sensibilitat comunitària de tots els espanyols.»

Per no estendre'ns gaire, no exposarem aquí el contingut de les al·legacions formulades pels governs català i basc en els conflictes competencials plantejats contra el repetidament esmentat Reial decret 2819/1981. Se'n pot trobar un ampli resum en els antecedents recollits a la Sentència de l'alt Tribunal 7/1985, la fonamentació jurídica de la qual passem a considerar.

5. La Sentència del Tribunal Constitucional 7/1985

La decisió del Tribunal Constitucional que va posar fi a la controvèrsia competencial, suscitada per l'aprovació dels reials decrets que desplegaven l'art. 37.2 de l'ET, va declarar que aquestes normes «no invaden las competencias que en materia laboral atribuyen a las Comunidades Autónomas catalana y vasca sus respectivos Estatutos».

Però, més enllà d'aquesta clara afirmació, resulta del més gran interès conèixer la fonamentació jurídica a través de la qual s'arriba a aquesta en la Sentència 7/1985, de 25 de gener.²⁴ L'exposarem de manera resumida cenyint-nos als aspectes que aquí interessin més.

En primer lloc, el Tribunal esmenta l'acord de les parts en què, als efectes competencials, els reials decrets 2819/1981, 2820/1981 i 3217/1981 s'han d'incloure en la matèria laboral. I, després d'esmentar els preceptes constitucionals i estatutaris que hi són aplicables, afegeix:

«Se parte, pues, de que a las Comunidades vasca y catalana les corresponden la competencia de ejecución de la legislación estatal en relación con la fijación del calendario laboral en el ámbito territorial respectivo. Las discrepancias surgen en el momento de concretar qué normas integran la legislación laboral en esta materia.»

Quant a l'abast de l'expressió «legislació laboral» continguda a l'art. 149.1.7 de la Constitució, recorda que, segons la seva jurisprudència anterior,²⁵ aquesta expressió inclou tant les lleis com els reglaments que despleguen la llei. Aquesta interpretació està emparada per la manera en què s'assumeixen les competències autonòmiques en matèria laboral. L'Estatut català preveu en el seu art. 25 que la competència d'execu-

24. Publicada en el BOE núm. 37, de 12 de febrer de 1985. En va ser ponent la magistrada Glòria Bugué Cantón. No hi va haver vots particulars.

25. STC 18/1982, de 4 de maig, dictada en dos conflictes de competència entre el Govern de l'Estat i el Govern basc sobre convenis col·lectius de treball. Publicada en el BOE 118, de 18 de maig de 1982.

ció de les matèries incloses a l'art. 11 s'ha de subjectar a les normes reglamentàries que com a desplegament de la seva legislació dicti l'Estat.

5.1. Interpretació de l'art. 37.2 de l'Estatut dels treballadors

Per solucionar la controvèrsia, el Tribunal considera necessari analitzar el contingut de l'art. 37.2 de l'ET i, en relació amb aquest, els reials decrets impugnats, per determinar si aquests constitueixen simples actes d'execució o són, més aviat, disposicions generals que complementen el precepte legal. Sobre l'art. 37.2 de l'ET, afirma:

«De la redacción de dicho artículo no cabe deducir que, una vez excluidas las dos fiestas locales y las tres de ámbito nacional expresamente señaladas, el resto de las fiestas laborales hayan de ser o bien todas nacionales o bien todas comunitarias. La primera interpretación vaciaría de contenido la facultad comunitaria expresamente reconocida en el citado precepto. La segunda es incompatible con el tenor literal del mencionado artículo, pues en él se prevé la existencia de otras fiestas nacionales al establecer, en su párrafo primero, que «en todo caso» tres tendrán carácter nacional y, en su párrafo segundo, que el Gobierno podrá trasladar a los lunes todas las fiestas de ámbito nacional que tengan lugar entre semana, salvo las tres a las que expresamente se alude y aquellas otras que por su arraigo local deben disfrutarse el día de su fecha.

»Por otra parte, de la redacción del artículo 37.2 del ET no cabe tampoco deducir que en él se reconozca carácter prioritario a las fiestas fijadas por la Comunidad frente a las fiestas de ámbito nacional no establecidas expresamente en el mencionado precepto, lo que permitiría interpretar su párrafo tercero, como sostienen las representaciones del Gobierno Vasco y de la Generalidad, en el sentido de que corresponde, en principio, a la Comunidad Autónoma señalar nueve festividades. De un lado, la propia literalidad del texto expresa la necesaria especificidad de las fiestas comunitarias, y, como ponen de manifiesto los debates parlamentarios, la referencia al "límite anual de 14 días festivos", no puede entenderse como una reserva absoluta para llenarlo autónomamente, una vez excluidas las cinco fiestas expresamente reconocidas en el mencionado artículo con carácter nacional o local, sino como una expresión que impide que la fijación de las fiestas comunitarias incremente el número total de fiestas laborales. El párrafo tercero se incluye en el artículo 37.2 del ET como consecuencia de una enmienda del grupo parlamentario "Minoría Catalana", sin que sufran modificación alguna los dos párrafos anteriores, y en los debates celebrados en el Senado se rechaza la enmienda que proponía la sustitución de la frase "podrán señalar aquellas fiestas que por tradición les sean propias" por "podrán elaborar el calendario laboral correspondiente a su respectivo ámbito territorial". »

A partir de la qual cosa el Tribunal Constitucional arriba a la conclusió següent:

«Existe en el art. 37.2 del ET un evidente grado de indeterminación en cuanto al número total de fiestas laborales, de las que sólo se fija el número máximo; en cuanto al número total de fiestas nacionales, de las que sólo se fija el número mínimo; y en cuanto a las fiestas comunitarias, respecto de las cuales sólo se indica que han de responder a fiestas que por tradición sean propias de las Comunidades Autónomas.

»A este grado de indeterminación del precepto, que hace imposible su aplicación directa, hay que añadir que precisamente la inclusión del párrafo último, que atribuye a las Comunidades Autónomas la facultad de señalar las fiestas que les son propias, hace necesaria la existencia de una disposición de carácter general que garantice la uniformidad pretendida en el mencionado

precepto de la Constitución en materia laboral en todo el territorio nacional y coordine los calendarios laborales de las distintas Comunidades.»

5.2. Pronunciament sobre les normes impugnades

Una vegada establertes les bases anteriors, el Tribunal procedeix a analitzar els tres reials decrets impugnats.

Quant al Reial decret 2819/1981, del seu contingut dedueix que no constitueix un simple acte d'execució, sinó que forma part de la legislació laboral. I afirma:

«El mencionado Real Decreto no establece un concreto calendario laboral, sino un sistema a través del cual:

»a) Se garantiza que el derecho al descanso se realice en condiciones de igualdad, asegurando el mismo número de fiestas totales en todo el territorio nacional.

»b) Se coordinan los calendarios laborales de las distintas Comunidades Autónomas y se minimizan los efectos negativos que sobre las relaciones económicas pueden producirse debido a la multiplicidad de fiestas comunitarias propias.

»c) Se establece un equilibrio entre los distintos tipos de fiesta. La limitación del número total de fiestas, que, a su vez, podrá variar en función de diversas circunstancias puesto que el límite se refiere al máximo, ha de afectar necesariamente no sólo al número de fiestas nacionales, sino también al de fiestas comunitarias.»

D'acord amb aquestes declaracions, que no es limiten a assenyalar el titular de la competència controvertida, entenem que es pot destacar el significat positiu que per al Tribunal Constitucional mereix la concreció efectuada per la norma reglamentària des d'un triple punt de vista: per una banda, com a garantia del principi d'igualtat en l'exercici del dret al descans laboral; d'una altra, com a mesura de coordinació en matèria d'ordenació de l'economia, i, finalment, com a disposició que estableix un determinat equilibri entre les festes d'àmbit estatal, autonòmic i local. Com veurem en el punt següent, és aquest equilibri entre festes, al qual es refereix l'alt Tribunal, el que ha resultat alterat per la normativa estatal dictada posteriorment.

Pel que fa al Reial decret 2820/1981, impugnat pel Govern basc, el Tribunal considera que:

«Si bien establece los días inhábiles para 1982 y 1983, excluidas las fiestas locales, no puede decirse, sin embargo, que contenga el calendario laboral de dichos años para todo el territorio nacional. En realidad sólo resulta de aplicación para las CCAA que no hagan uso de la facultad que les otorga el RD 2819/1981 y que reproduce el art. 2 del Decreto en cuestión. En este sentido no invade las competencias autonómicas del País Vasco.»

Queda clar, doncs, que la competència per establir el calendari de festes laborals referit al seu respectiu àmbit territorial correspon a les comunitats autònomes. Ara bé, les comunitats autònomes en la confecció dels calendaris de festes laborals hauran de respectar i aplicar la normativa, tant legal com reglamentària, dictada per l'Estat. Quant als calendaris que dicti l'Estat, només se'ls pot concedir valor supletori.

Finalment, quant al Reial decret 3217/1981, que confereix caràcter permanent a la consideració del 12 d'octubre com a festa laboral d'àmbit nacional, i que havia estat impugnat per la Generalitat, el Tribunal es limita a dir que, d'acord amb les consideracions anteriors, «no envaeix la competència autonòmica en matèria laboral».

Així, doncs, els òrgans estatals, prescindint aquí del seu rang, poden no només establir les normes per a la confecció dels calendaris de festes laborals per part de les comunitats autònomes, sinó també concretar-ne unes quantes com d'inclusió obligada a tot l'àmbit estatal.

Aquest va ser, resumidament exposat, el pronunciament de l'alt Tribunal sobre la qüestió competencial que li havien plantejat els governs català i basc, i que constitueix l'única jurisprudència constitucional en matèria de festes laborals, ja que fins ara no ha estat reiterada ni modificada.

6. Desequilibris causats per la normativa posterior

La doctrina jurisprudencial continguda en la Sentència 7/1985, de 25 de gener, sobre interpretació i aplicació de l'art. 37.2 de l'ET resulta actualment de plena validesa, ja que aquest precepte continua vigent i no ha canviat gens el marc competencial en matèria de festes laborals. No es pot dir el mateix de les disposicions reglamentàries que el desplegaven. De fet, quan el 1985 es va dictar l'esmentada Sentència, el Reial decret de 1981, que és la norma principal a què es refereix, ja havia estat derogat i substituït pel Reial decret 2001/1983,²⁶ sobre regulació de jornades, hores extraordinàries i descansos.

L'art. 45 de l'esmentada disposició de 1983 reproduïa la regulació reglamentària sobre festes establerta per la norma de 1981, excepte en un punt: en la relació de festes del grup *d*) es reemplaça la del 29 de juny, Sant Pere i Sant Pau, per la del Dijous Sant. Recordem que aquest grup *d*) estava constituït per les festes que les comunitats autònomes podien substituir —fins a tres— per altres que per tradició els fossin pròpies.

Encara que en l'exposició de motius de la nova disposició no es diu res sobre la necessitat de regular novament la qüestió de les festes ni hi ha cap mena d'explicació del canvi esmentat, sembla que la raó d'aquest respon a una proposició no de llei aprovada pel Ple del Congrés dels Diputats el dia 1 d'abril de 1982, en el sentit que es mantingués tots els anys com a festiu el Dijous Sant a tot Espanya.

Sobre això es pot assenyalar que en la reglamentació sobre festes laborals de 1981 el Dijous Sant no apareixia en cap dels grups —*b*) i *d*)— de festes establertes d'acord amb la Conferència Episcopal espanyola. Així mateix, es pot recordar que en el règim jurídic anterior el Dijous Sant era considerat festiu només a partir de les dues de la tarda, «atesa l'especial tradició i devoció del poble espanyol». Per això, no pot deixar d'estranyar-nos que es decidís reinstaurar la celebració d'aquesta festa una vegada que les autoritats eclesiàstiques n'havien convingut la supressió.²⁷

6.1. La festa laboral del Dia de la Constitució

No obstant això, la principal causa de desequilibri i consegüent limitació per a la possibilitat de celebració de les festes tradicionals catalanes va ser la introducció d'una

26. Publicar en el BOE de 29 de juliol de 1983.

27. A causa, segurament, que la celebració litúrgica del Dijous Sant, pel seu caràcter vespertí, s'inicia quan finalitza la jornada laboral habitual.

nova festa, no tradicional, per part de l'Estat. Ens referim al Dia de la Constitució espanyola, que va ser fixada a partir de l'any 1986 com a festa d'àmbit estatal i d'inclusió obligada en els calendaris laborals. Així ho va disposar el Reial decret 2403/1985, de 27 de desembre,²⁸ que modificava la redacció de l'art. 45 del Reial decret 2001/1983.

En la regulació de 1985, encara que es mantenien quatre grups de festes, l'*a*) passava a contenir les de caràcter cívic (12 d'octubre, festa nacional d'Espanya i de la Hispanitat, i 6 de desembre, Dia de la Constitució espanyola); el *b*) recollia les tres de l'Estatut dels treballadors (Cap d'Any, Festa del Treball i Nadal); al *c*) passaven les quatre en compliment de l'acord amb la Santa Seu (l'Assumpció de la Mare de Déu, Tots Sants, la Immaculada Concepció i Divendres Sant), i, finalment, es reordenava el grup *d*), en el qual desapareixia la festa del Dilluns de Pasqua de Resurrecció i figuraven —també en compliment de l'acord amb la Santa Seu— per aquest ordre: Dijous Sant, Corpus Christi, Epifania del Senyor (Reis), Sant Jaume Apòstol i Sant Josep.

És oportú comentar, en aquest punt, que la festa del Dia de la Constitució, el 6 de desembre, ja havia estat instituïda amb anterioritat pel mateix Govern de l'Estat —per celebrar l'aniversari de la ratificació de la Constitució de 1978 pel poble espanyol— mitjançant el Reial decret 2964/1983, de 30 de novembre,²⁹ si bé originàriament es va establir amb caràcter de festa oficial, amb efectes per a les institucions de l'Estat, de qualsevol àmbit territorial, per a les forces armades i per als centres escolars —en els quals s'havien de celebrar actes commemoratius «en la manera que disposin les autoritats acadèmiques»—, però sense efectes en l'àmbit laboral. I com a festa oficial havia estat celebrada els anys següents.

Però l'executiu estatal va decidir que aquesta festa fos també festa laboral, al qual efecte el Reial decret 2403/1985 la va incorporar en el grup de les festes cíviques d'àmbit estatal d'inclusió obligada en el calendari laboral de cada any com a dies inhàbils als efectes laborals. El motiu d'aquesta incorporació, segons es diu en l'exposició de motius de la mateixa norma, va ser el fet de considerar adequat que aquesta festa «no tan sols sigui celebrada amb la solemnitat de l'evocació que comporta, sinó que representi també una referència concreta en la vida quotidiana del poble espanyol i una ocasió de revifar la vinculació dels ciutadans a la Constitució espanyola».

El problema estava en el fet que, com també es reconeix, l'addició del dia esmentat exigia la supressió d'un altre. I la festa suprimida va ser precisament la del Dilluns de Pasqua de Resurrecció, festa que, com vam veure, gaudia d'una tradició molt arrelada tant a Catalunya com a la resta d'Europa, a més de les comunitats autònomes de València, el País Basc, Navarra i la Rioja. A partir d'aleshores, per poder continuar celebrant com a festiu el Dilluns de Pasqua, els governs autonòmics haurien de fer ús de la facultat de substitució de fins a tres festes que continuaven tenint reconeguda reglamentàriament, però és evident que en haver de fer-ne ús en aquest sentit, perdien l'oportunitat d'assenyalar una altra festa tradicional com a pròpia.

En resum, atorgar caràcter de festa laboral al Dia de la Constitució anava clarament en detriment de l'aplicació de les competències autonòmiques en matèria de festes, ja que significava que a Catalunya —de la mateixa manera que a la resta de les comunitats autònomes esmentades— es reduïen de tres a dues les possibles festes

28. Publicat en el BOE de 30 de desembre de 1985.

29. Publicat en el BOE d'1 de desembre de 1983.

tradicionals pròpies a més del Dilluns de Pasqua, ja que aquest dia va deixar de tenir el 1985 la consideració de possible festa d'àmbit estatal.

D'aquesta manera, el Govern de l'Estat, poc després de dictar-se la STC 7/1985 que li reconeixia competència per editar normes sobre el calendari laboral, descomponia l'equilibri previst en la norma reglamentària de 1981, que, com vam veure, havia estat tan positivament valorat pel Tribunal Constitucional en la Sentència esmentada. Els efectes de la regulació reglamentària perduren fins avui, ja que, encara que aquesta ordenació no sigui ja vigent, el 6 de desembre de cada any s'ha continuat celebrant el Dia de la Constitució com a festa laboral d'àmbit estatal.

6.2. Rang legal de la Festa Nacional d'Espanya

El següent canvi normatiu estatal no va influir sobre el nombre de festes, sinó sobre el rang d'una d'aquestes. Ens referim a la Llei 18/1987, de 7 d'octubre,³⁰ l'article únic de la qual disposa: «Es declara Festa Nacional d'Espanya, amb caràcter general, el dia 12 d'octubre».

Com sigui que aquesta data ja figurava com a festiva en la normativa estatal anterior, no va comportar un augment de les festes assenyalades per l'Estat, sinó només l'atribució de rang legal a la Festa Nacional d'Espanya, de manera que no pot resultar modificada ni suprimida per normes de tipus reglamentari, semblantment al que passa amb les tres festes que consten expressament a l'Estatut dels treballadors.

Permeteu-nos triar un parell de paràgrafs de la ben travada exposició de motius que precedeix la Llei 18/1987. En un d'aquests el legislador reconeix:

«La normativa vigent al nostre país en aquest respecte —es refereix a les festes nacionals— es caracteritza per una certa confusió, pel fet de coexistir, almenys en el pla formal, diferents dates com a festes de caràcter cívic o exclusivament oficial.» I afegeix: «Es fa convenient, per tant, una nova regulació per dotar inequívocament una única data de l'adequada solemnitat.»

Hem destacar les frases anteriors perquè expressen en paraules del legislador, per una banda, el reconeixement de la situació confusa quant a la Festa Nacional d'Espanya, conseqüència del canvi de règim i del fet que, segons les normes de 1976, 1977 i 1981, el 12 d'octubre es continuava celebrant com a Festa de la Hispanitat. Aquestes normes van ser expressament derogades per la Llei que comentem. Encara més, segons la reglamentació sobre festes de 1985 que acabem de veure, el dia 12 d'octubre coincidien la Festa Nacional d'Espanya i la Festa de la Hispanitat. Però els termes de la Llei 18/1987 són prou explícits per poder afirmar que a partir d'aquesta se celebra només la Festa Nacional d'Espanya, sense més afegitons. En termes analògics es pot dir, doncs, que la festa del 12 d'octubre ha quedat «reconvertida».³¹

D'altra banda, convé destacar la voluntat del legislador estatal que només se celebri un únic dia com a Festa Nacional d'Espanya, de manera que no es poden equiparar les festes del 12 d'octubre i del 6 de desembre com si totes dues fossin festes cíviques

30. Publicada en el BOE de 8 d'octubre de 1987.

31. No és sobrer recordar que la festa del 12 d'octubre va tenir el seu origen en la Llei de 15 de juny de 1918, que declarava aquesta jornada com a festa nacional amb la denominació de Festa de la Raça, en l'època d'Alfons XIII com a rei i d'Antoni Maura i Montaner com a president del Consell de Ministres.

de rang i sentit semblants. La festa del 12 d'octubre té rang legal i respon, seguint la pràctica comuna en el món actual, a la voluntat de destacar una única jornada com a signe de «l'afirmació mateixa de la identitat estatal», mentre que la del 6 de desembre va ser creada pel Govern de l'Estat i respon a la voluntat de ressaltar un moment de la nostra història més recent. Més endavant tornarem a tractar les festes nacionals en referir-nos a qui correspon la potestat d'assenyalar-les.

7. La regulació sobre festes actualment vigent

Com ja vam indicar, la regulació sobre les festes ha sofert nombrosos canvis, per la qual cosa hem de referir-nos encara a altres normes que configuren la situació actual.

En primer lloc, es pot dir que el marc legal actual referent a la jornada laboral —en el qual ha de centrar-se i entendre's el tema de les festes— no és el fixat a l'Estatut dels treballadors, sinó el que va determinar la Llei 4/1983, de 29 de juny,³² que va modificar la redacció de l'art. 34.2 de l'ET per establir el següent:

«La durada màxima de la jornada ordinària de treball és de quaranta hores setmanals de treball efectiu.»

Tal reducció del temps de treball establerta amb caràcter general va comportar una reordenació global de la jornada de treball existent a les empreses, de manera que, encara que no es va modificar la norma que establia l'obligatorietat d'un mínim de 36 hores ininterrompudes de descans setmanal, a la pràctica aquest temps resulta sempre superior. Així, és comú que en els convenis col·lectius s'estableixi el còmput anual de la jornada laboral i la seva distribució durant cinc dies laborables a la setmana, de manera que —a més del diumenge— cada setmana sol haver-hi un altre dia —en general, el dissabte— que, sense ser festiu, resulta inhàbil laboralment.

Quant a la reglamentació específica sobre festes laborals, el Reial decret 1346/1989, de 3 de novembre,³³ ha establert una nova ordenació, que substitueix la de 1985, ja que modifica novament l'art. 45 del Reial decret 2001/1983, de 28 de juliol, sobre jornada de treball i descansos.

La novetat de la regulació de 1989 és que pretén donar a la qüestió de les festes l'estabilitat que no tenia, introduint mesures de racionalització del sistema. A aquest efecte, el Govern estatal determina un calendari laboral molt semblant a l'anterior, en el qual les festes continuen distribuïdes en els mateixos quatre grups, a saber:

- a) De caràcter cívic:
 - 12 d'octubre, Festa Nacional d'Espanya.
 - 6 de desembre, Dia de la Constitució espanyola.
- b) D'acord amb l'Estatut dels treballadors:
 - 1 de gener, Cap d'Any.
 - 1 de maig, Festa del Treball.
 - 25 de desembre, Nativitat del Senyor.

32. Publicada en el BOE de 30 de juny de 1983.

33. Publicat en el BOE de 7 de novembre de 1989.

- c) En compliment de l'article III de l'Acord amb la Santa Seu de 3 de gener de 1979:
15 d'agost, Assumpció de la Mare de Déu.
1 de novembre, Tots Sants.
8 de desembre, Immaculada Concepció
Divendres Sant.
- d) En compliment de l'article III de l'Acord amb la Santa Seu de 3 de gener de 1979:
Dijous Sant.
6 de gener, Epifania del Senyor (Reis).
19 de març, Sant Josep, o 25 de juliol, Sant Jaume.

Es pot observar que les variacions a la llista afecten les festes del grup d) —el compost per les festes substituïbles per les comunitats autònomes— i consisteixen en el fet que desapareix la festa del Corpus Christi i que s'estableix una opció entre la de Sant Josep i la de Sant Jaume Apòstol, decisió que han de prendre les comunitats autònomes.

La principal novetat del sistema rau en el que disposa el punt 2 del nou article 45, a saber:

«Quan alguna de les festes compreses en el número anterior coincideixi amb diumenge, el descans laboral corresponent a aquesta es gaudirà el dilluns immediatament posterior.»

I, coherentment, es permet a les comunitats autònomes que, a més de substituir les tres festes del grup d) per aquelles que per tradició els siguin pròpies, poden fer el mateix amb el descans del dilluns que correspongui a les festes d'àmbit nacional que coincideixin amb diumenge, de manera que, en lloc seu, incorporin altres festes que els siguin tradicionals.

Cal indicar que el nou sistema de regular les festes ha comportat per a l'Estat la innecessarietat de continuar dictant anualment calendaris de festes laborals amb valor supletori, ja que en fixar-se en la norma de 1989 només 12 festes d'àmbit nacional, són aquestes les que han de celebrar-se en el cas que alguna comunitat autònoma no dicti el calendari referit al seu àmbit territorial. I si alguna de les festes coincideix amb diumenge, el descans laboral es trasllada al dilluns següent.

Per consegüent, des de 1990 el Govern de l'Estat no dicta anualment els calendaris laborals com abans. En lloc seu, el que fa és ordenar la publicació en el BOE del conjunt de dies festius que li són remesos per les comunitats autònomes per facilitar el coneixement a tot el territori estatal de les jornades que són festa laboral en alguna part d'aquest.³⁴ Amb això, igualment, es facilita el compliment del que es preveu a l'art. 2.1 del Reglament 1182/71, del Consell de les Comunitats Europees, de 3 de juny de 1971,³⁵ pel qual es determinen les normes aplicables a terminis, dates i

34. Així, en la Resolució de 17 de desembre de 1990, de la Direcció General del Treball, per la qual s'aprova la publicació de les festes laborals per a l'any 1991. Publicada en el BOE de 25 de desembre de 1990.

35. Publicat en el DOCE L 124/1, de 8 de juny de 1971.

termes. — Es pot observar que, segons que disposa l'art. 2.2 d'aquesta normativa europea, «per dies hàbils s'entén, per a l'aplicació d'aquest Reglament, tots els dies menys els dies festius, els diumenges i els dissabtes».

Així, doncs, amb la nova ordenació s'ha aconseguit donar estabilitat a les festes que figuren com a permanents i d'inclusió obligada a tot l'àmbit estatal. Però no es pot dir el mateix respecte de les festes catalanes tradicionals. Com dèiem a l'inici, la possibilitat de la celebració de totes aquestes resulta força inestable, ja que depèn en gran manera del nombre de festes d'àmbit estatal que coincideixin amb diumenge. I això varia anualment.

A la pràctica, ha ocorregut que alguns anys ha pogut quedar circumstancialment compensada la restricció de la capacitat autonòmica per incloure les seves festes pròpies en el calendari laboral, però com que no sempre un nombre suficient de festes estatals coincideix amb diumenge, el resultat ha estat que alguna de les festes tradicionals catalanes pot celebrar-se uns anys sí i uns altres no.

En un intent de pal·liar aquesta situació, la Generalitat de Catalunya ha optat algunes ocasions per deixar fora del calendari de festes laborals aquella festa tradicional que coincidís amb dissabte, ja que com que aquest dia en gran part és inhàbil en els àmbits laboral, acadèmic, mercantil i administratiu, la repercussió social que no fos festiu hauria de ser menor. Així, per exemple, el Decret 190/1988, d'1 d'agost,³⁶ va suprimir del calendari de festes laborals establert pel Decret 177/1982, només per a l'any 1989, la festa del 24 de juny, Sant Joan, que aquest any queia en dissabte, perquè pogués celebrar-se el Dilluns de Pasqua de Resurrecció. D'una manera semblant, en el Decret 183/1989, d'1 d'agost,³⁷ es va suprimir, només per a l'any 1990, la festa del dia 6 de gener, Reis, que també aquest any va coincidir amb dissabte. Al mateix temps, es recomanava el trasllat a altres dies de les eventuais hores que correspongués treballar a la festa tradicional.

Aquest tipus de mesura, al marge de precisar una cobertura legal més gran, pot servir per donar solució puntual al problema que es planteja alguns anys, encara que tornar al règim jurídic de les festes recuperables només ens sembla acceptable amb caràcter molt excepcional. Considerem desitjable, doncs, buscar un tipus de resposta més estable i definitiva. A aquest efecte i per partir d'una base més ben fonamentada, resulta convenient analitzar la tipologia de les festes, a qui correspongui establir-les, i el seu sentit en la societat actual.

8. Distinció entre festes nacionals i tradicionals

El més notori de la declaració d'una jornada com a festiva és l'efecte jurídic consistent que aquest dia és declarat dia inhàbil amb caràcter general. I entre aquests la principal repercussió es produeix en el terreny de les relacions laborals, de manera que s'assimila al diumenge o als dies de descans laboral obligatori. Tant és així que, en l'entendre comú, una festa és un dia que resulta inhàbil laboralment.

Partint de l'anàlisi dels calendaris anuals de festes laborals del nostre país, o de qualsevol dels països del nostre entorn, es pot observar que a tots hi ha alguna festa

36. Publicat en el DOGC de 12 d'agost de 1988.

37. Publicat en el DOGC d'11 d'agost de 1989.

qualificada com a festa nacional, mentre que les jornades restants figuren simplement com a festives en l'àmbit sòcio-laboral. D'acord amb aquesta dada i sempre dins de les festes amb efectes laborals, es poden distingir les festes nacionals, que responen a un interès públic, de la resta de festes, que responen a un interès general però de caire privat.

Quant a la denominació de «festa nacional», cal aclarir que és un terme que resulta una mica confús —i fins i tot confós a vegades per mitjà dels mateixos textos legals—, perquè el fet que una festa se celebri a tot l'àmbit territorial d'una nació, o d'un estat, no la converteix en la festa nacional.

La nota peculiar de les festes nacionals està en el caràcter eminentment públic de la seva institució i de la seva celebració, dirigides només de manera indirecta a l'interès dels ciutadans i, en canvi, directament al de l'Estat en tant que organitzador de la *res publica*. Per contra, els dies restants de festa consenten celebracions privades, religioses o laiques, a les quals els poders públics són més aviat aliens en el seu desenvolupament.

Manifestació, així mateix, del caràcter propi de les festivitats públiques quan són declarades d'àmbit estatal és la seva imposició a comunitats autònomes i municipis, de manera que comporten una celebració pública a tots els nivells d'organització de l'Estat, a l'efecte de la qual s'han d'aplicar aquests dies les normes pròpies del cerimonial, segons el que disposa el Reial decret de 25 de gener de 1908, sobre normes per commemorar dies de festes nacionals,³⁸ que és la regulació encara vigent sobre la qüestió.

Pel que fa a la resta de les festes laborals, que són d'abast general però d'interès privat, o també de caràcter jurídic privat, produeixen els seus principals efectes jurídics a l'esfera de les relacions entre particulars, especialment de les relacions de treball.

Sense entrar aquí en la vella polèmica de si el dret laboral és dret privat, públic, o bé constitueix un *tertium genus*, considerarem que es tracta de festes d'interès privat en tant que el gaudi és privatitzat, és a dir, deixat a la voluntat dels particulars, de manera que la intervenció dels poders públics, o millor, de les administracions públiques, es limita a fixar la cronologia d'aquestes festes perquè produeixin els efectes previstos per l'ordenament a l'esfera de les relacions entre particulars. Representen la majoria dels dies festius.

Fora d'això, el seu origen pot obeir a raons de caràcter religiós o bé a la conservació laïcitzada d'aquestes dates tradicionalment festives, o bé a causes merament civils, i fins i tot a la barreja de tots aquests factors. Ara bé, no es pot ignorar que la repetició de la celebració d'unes determinades festes al llarg del temps les ha convertides en una part integrant de la tradició cultural de cada grup social, de manera que, si bé des de la perspectiva del descans laboral podria ser fins a cert punt indiferent quins són els dies festius concrets, no resulta el mateix des de l'òptica cultural, que veu en el seguiment de les pròpies tradicions un valor que cal respectar i protegir.

En resum, els dies de festes tradicionals tendeixen a satisfer interessos privats de col·lectius socials que són dignes de protecció, mentre que els dies de festa nacional —que comporten efectes semblants en l'àmbit laboral— s'institueixen per a la satis-

38. Es refereixen a la col·locació de banderes, domassos i il·luminacions. Publicat a la *Gaceta del dia 26*.

facció d'interessos públics. Aquesta distinció no obsta perquè, com més apropament o reconeixement entre Estat i societat més escurçament de la distància entre l'interès públic i l'interès privat de les festes, tal com, des d'un punt de vista sociològic i històric, ho demostren algunes festes nacionals de reconegut arrelament popular.

Tanmateix, en el pla jurídic la distinció entre totes dues categories de festes és important. La diferència té el seu origen en la causa de la institució i es reflecteix en els seus efectes, la qual cosa alhora es projecta en qüestions com la distribució de competències entre Estat i comunitats autònomes i el repartiment de potestats públiques sobre cada categoria de festes.

9. La potestat d'establir festes

No resulta fàcil precisar a quin poder públic correspon la potestat d'establir les festes. Ens podem preguntar si es tracta d'una potestat jurídica que, per tant, correspon exercir als representants dels ciutadans, o si ens trobem davant una potestat governativa discrecional, i, fins i tot, si es pot considerar com una potestat administrativa *stricto sensu*. Les conseqüències d'adoptar una resposta o una altra són importants, ja que en el primer cas les festes haurien de determinar-se per mitjà d'una llei formal dictada pels representants del poble, mentre que en els altres podrien ser declarades per via reglamentària o per mitjà d'una disposició establerta per les autoritats administratives.

Al nostre entendre, és procedent distingir entre les festes nacionals i la resta de festes laborals. Pel que fa a les primeres, ens sembla més correcte incloure-les en la potestat jurídica original del poder legislatiu, per raó de la seva pròpia naturalesa i pel propi caràcter dels fets celebrats, destinats a exaltar i donar una rellevància més gran a esdeveniments històrics i valors de caràcter fonamentalment polític, com poden ser el sentiment nacional, la forma política de l'Estat, o el nucli aglutinador de la comunitat política. No estem davant una manifestació de poders jurídics derivats directament de l'ordenament jurídic, sinó davant una manifestació de la pròpia configuració de l'Estat i del seu poder jurídic.

Les festes nacionals ens situen més davant una manifestació de legitimitat de l'Estat que de legalitat, malgrat que la primera s'expliciti per mitjà de la segona, de la mateixa manera que aquesta es fonamenta en aquella. D'aquí que, al nostre entendre, l'acte institutiu d'aquestes festes hagi de ser un acte del poder legislatiu.

Una cosa semblant es podria predicar de les altres festes laborals, ja que només la llei pot constituir o modificar relacions jurídiques quan no estigui previst d'una altra manera per l'ordenament jurídic. Per consegüent, en principi, només la llei hauria de decidir la festivitat de determinats dies amb caràcter general, ja que això comporta l'alteració del règim jurídic normal d'una quantitat indefinida de relacions civils, processals, laborals, administratives, etc., i afecta una generalitat de subjectes públics i privats, als quals s'atribueixen drets i imposen deures. Ara bé, en aquest cas, en no donar-se amb la mateixa força que en el cas anterior la necessitat que sigui festiu un dia determinat —ja que des de la perspectiva estrictament laboral resulta en bona part indiferent quins siguin els dies festius concrets—, pot ser que el legislador es limiti a assenyalar els aspectes que configuren el nucli essencial del règim jurídic de les festes i n'encarregui al poder executiu el desplegament reglamentari i l'aplicació

a través dels calendaris anuals de festes en els quals es concretin quins són els dies elegits.

Perquè en la determinació dels dies concrets es poden tenir en consideració diversos factors a més dels estrictament laborals, entre els quals podem assenyalar la incidència sobre l'ordenació general de l'activitat econòmica i el respecte per les tradicions culturals festives de cada lloc. De fet, l'art. 37.2 de l'ET, al qual abans ens vam referir àmpliament, és una bona mostra en tots dos sentits. En el seu paràgraf segon, recordem-ho, permet que el Govern traslladi a dilluns la celebració d'algunes festes d'àmbit nacional que tinguin lloc entre setmana, la qual cosa s'ha d'entendre en el sentit de minimitzar les conseqüències negatives que, per al bon funcionament del sistema productiu en general, tenen els usualment anomenats «ponts». I, en el paràgraf tercer, recull la possibilitat que les comunitats autònomes assenyalin i celebrin les festes que per tradició els siguin pròpies, la qual cosa mostra, com també vam veure, el respecte del legislador cap a les diferències culturals dels pobles d'Espanya.

No ha d'estranyar, doncs, que el legislador assigni al poder executiu, estatal o autonòmic, la tasca de decidir les festes tradicionals que s'han d'incloure en el calendari laboral. En aquest supòsit, resulta versemblant entendre que estem davant una manifestació de poders jurídics derivats de l'ordenament jurídic que, en qualsevol cas, hauran d'exercir-se dins del marc legalment fixat.

I com que a les diverses zones del territori estatal no coincideixen del tot les dates que han estat tradicionalment festives, sembla adequat a l'actual organització de l'Estat concedir als executius de les comunitats autònomes un marge d'autonomia suficient per decidir en aquesta qüestió, de manera que en editar el seu calendari de festes laborals seguint la normativa estatal, puguin recollir la tradició festiva singular de cada lloc i així es respecti la riquesa de la pluralitat cultural espanyola.

Malgrat no haver-hi en el nostre ordenament jurídic una sistematització legal sobre de quin poder és competència establir els diferents tipus de festes, podem afirmar que el plantejament que acabem d'exposar troba un suport explícit en la recent pràctica jurídica positiva.

Pel que fa a les festes nacionals —grup en el qual incloem tant la Festa Nacional d'Espanya com les festes nacionals o regionals de les comunitats autònomes—, recordarem que a la Llei 8/1980, de l'ET, malgrat haver estat dictada en l'etapa constitucional, no existeix cap mena de referència ni a la Festa Nacional d'Espanya ni a les possibles festes nacionals o regionals, pròpies de les comunitats autònomes, malgrat que en el seu art. 37.2 es fa referència expressa a tres festes —Cap d'Any, la Festa del Treball i Nadal— com a festes d'àmbit nacional que cal respectar en qualsevol cas. Va ser en el posterior Reial decret de 27 de novembre de 1981 on el Govern estatal va establir el 12 d'octubre com a Festa Nacional d'Espanya i de la Hispanitat, amb àmbit estatal i no substituïble per les comunitats autònomes.

Van passar uns anys fins que les Corts Espanyoles el 1987 van decidir que era a elles, en la representació del poble que exerceixen, a qui corresponia establir la Festa Nacional d'Espanya i, a aquest efecte, van dictar la Llei de 18/1987, de 7 d'octubre, que en el seu article únic disposa: «Es declara Festa Nacional d'Espanya, amb caràcter general, el dia 12 d'octubre.»

Amb anterioritat diverses comunitats autònomes havien arribat a una conclusió semblant. Catalunya va ser pionera. En efecte, poc després d'entrar en vigor l'Estatut d'autonomia, el Govern català va dictar el Decret de 17 de març de 1980, pel qual es

fixava el calendari de festes laborals per a l'any 1980 a Catalunya i a més es preveia: «La Festa Nacional de Catalunya serà determinada pel Parlament català després de constituir-se.»

És a dir, per a l'executiu català, era evident que la institució de la Festa Nacional de Catalunya no corresponia a les seves potestats, sinó a les de l'Assemblea Legislativa catalana que estava a punt de constituir-se. En conseqüència, va ser la Llei 1/1980, de 12 de juny,³⁹ la primera que va aprovar el recuperat Parlament català, la que va instituir com a Festa Nacional de Catalunya la diada de l'Onze de Setembre.

I d'una manera semblant va ocórrer poc després en diverses comunitats autònomes. Així, a la Comunitat d'Aragó la Llei 1/1984, de 16 d'abril,⁴⁰ va declarar «Dia d'Aragó» el 23 d'abril de cada any, tradicional commemoració de Sant Jordi, i va precisar, a més, que «amb caràcter general, fins i tot als efectes laborals, la data indicada es considera festiva a tot el territori d'Aragó».

També, en el Principat d'Astúries la Llei 5/1984, de 25 de juny,⁴¹ va declarar la data del 8 de setembre «Dia d'Astúries», com a «festa que, amb caràcter general, tindrà el qualificatiu de festa regional».

Especialment il·lustratiu resulta el cas de La Rioja. La institució del dia 9 de juny de cada any com a «Dia de La Rioja», declarat com a dia festiu en aquesta comunitat amb caràcter general, es va efectuar precisament a l'art. 11 de la Llei 4/1985, de 31 de maig,⁴² «reguladora dels signes d'identitat de La Rioja», títol amb què es destaca el caràcter institucional que tenen les festes nacionals o regionals, com a elements significatius de la identitat dels pobles, de la mateixa manera que passa amb altres signes com són la bandera, l'escut i l'himne.⁴³

I, finalment, resulta adequat tractar del cas de la Comunitat de Madrid, la Llei 8/1984 de la qual, de 25 d'abril,⁴⁴ va declarar «festa de la Comunitat de Madrid» la jornada del 2 de maig. Allò que més interessa destacar aquí — en la mesura que té relació amb el que vam explicar sobre la possible intervenció dels poders executius per concretar els dies de festa laboral — és l'habilitació que l'Assemblea de Madrid confereix al Govern de la Comunitat sobre aquesta matèria. Diu l'art. 2 de la Llei esmentada:

«S'autoritza el Consell de Govern que, d'acord amb la legislació de l'Estat, fixi per decret la substitució d'una festa d'àmbit nacional per l'assenyalada en aquesta Llei.»

Heus aquí, doncs, un exemple clar del possible repartiment de funcions entre el poder legislatiu i l'executiu en matèria de festes laborals. El legislador institueix una festa d'interès públic, «la Festa de la Comunitat», a l'àmbit territorial de la seva competència i encarrega a l'executiu que, amb vista a celebrar-la als efectes laborals, decideixi quina de les altres festes laborals ha de ser substituïda, de manera que no s'excedeixi el màxim de festes laborals legalment permès.

39. Publicada en el DOGC de 25 de juny de 1980.

40. Publicada en el BOA de 18 d'abril de 1984.

41. Publicada en el BOPAP de 6 de juliol de 1984.

42. Publicada en el BOR de 4 de juny de 1985.

43. En aquest sentit, el Parlament català va dictar la Llei 1/1993, de 25 de febrer, de l'himne nacional de Catalunya. Publicada en el DOGC de 3 de març de 1993.

44. Publicada en el BOCM de 14 de maig de 1984.

10. La competència per establir festes

Passem ara a considerar el tema de les festes des de la perspectiva de la distribució competencial, en les diferents matèries, entre els òrgans de l'Estat i els de les comunitats autònomes, fruit de l'Estat de les autonomies fonamentat en la Constitució de 1978.

També aquí opinem que resulta necessari distingir entre les festes nacionals, que responen a un interès públic, i la resta de festes, que responen a un origen tradicional i tenen efectes simplement laborals.

Pel que fa a les festes nacionals, sembla lògic que la competència per establir-les correspongui als legislatius, tant de l'Estat com de les comunitats autònomes, referida en cada cas al seu respectiu àmbit territorial. Atesa la naturalesa i el sentit que, segons ja va quedar exposat, tenen les festes nacionals i regionals com a celebració col·lectiva d'esdeveniments que configuren la identitat dels pobles o de trets de la seva pròpia organització política, la determinació d'aquestes festes pot considerar-se inclosa dins de les facultats d'organització de les pròpies institucions que correspon a cada ens polític, dotat de poder territorial, per al seu autogovern.

Si un poble es reconeix a si mateix a través de les seves institucions i les festes nacionals tenen un evident caràcter institucional, resulta coherent que siguin els representants de cada comunitat política els qui fixin les festivitats que considerin més significatives amb vista a solemnitzar-les públicament i amb caràcter general. D'aquí que correspongui a l'Estat determinar les festes d'interès públic d'àmbit estatal, mentre que és competència de les comunitats autònomes establir les festes d'interès públic d'àmbit autonòmic. I, semblantment, seran els representants locals els qui hauran de decidir les festes d'àmbit local.

En el cas de Catalunya, la competència autonòmica es podria emparar en l'art. 9.1 del seu Estatut d'autonomia, que atribueix a la Generalitat competència exclusiva per a l'organització de les seves institucions d'autogovern, en el marc del mateix Estatut. Cal assenyalar que, de fet, la determinació per part de les comunitats autònomes del respectiu «Dia de la Comunitat», «Dia de la Regió» o «Diada Nacional» com a festivitat de caràcter públic i amb caràcter general no ha estat mai motiu de controvèrsia competencial amb l'Estat i que actualment gairebé totes les comunitats autònomes han establert d'alguna manera la jornada de la festa pròpia de la comunitat.

Un altre punt que cal considerar és el referent al títol competencial segons el qual les comunitats autònomes poden atribuir efectes laborals a aquestes festes, ja que no es tracta de les festes tradicionals pròpies previstes a l'art. 37.2 de l'ET. Encara que aquesta sigui una qüestió pacífica, de manera que el silenci de l'ET sobre això no ha fet sorgir dubtes sobre la correcció de l'actuació autonòmica, és cert que la seguretat jurídica hauria resultat beneficiada amb la inclusió d'alguna referència expressa a l'esmentat text legal.

Quant als efectes en l'àmbit laboral de la resta de festes, aquelles l'establiment de les quals respon a usos i motius tradicionals, l'abast i interpretació del sistema de repartiment competencial en matèria laboral previst en el bloc de la constitucionalitat ja va quedar exposat en tractar de la Sentència del Tribunal Constitucional 7/1985.

Segons que vam recollir d'aquesta Sentència, les comunitats autònomes només poden incloure en el calendari laboral respectiu el nombre de festes pròpies que permeti la normativa estatal. És també la normativa estatal la que determina el règim

jurídic de les festes laborals. I en el cas de resultar necessària alguna mesura per pal·liar els efectes negatius d'una hipotètica excessiva diversitat de festes laborals autonòmiques en les relacions econòmiques intracomunitàries, l'Estat podrà dictar-la d'acord amb l'art. 149.1.13 de la Constitució, que li atribueix la competència sobre les bases i la coordinació de la planificació general de l'activitat econòmica. Encara que és necessari constatar que aquesta eventualitat resulta àltament improbable, atès el reduït nombre de festes pròpies tradicionals que la normativa estatal permet assenyalar a les comunitats autònomes.

Per consegüent, perquè Catalunya pugui recuperar la possibilitat de celebrar en l'àmbit laboral les seves festes tradicionals resulta necessari que l'Estat, a qui correspon establir la normativa legal i reglamentària en matèria laboral, modifiqui l'actual regulació sobre festes laborals, la qual cosa podria fer en el sentit de les propostes que s'indiquen a l'apartat següent.

11. A tall de conclusió: recapitulació i propostes de canvi en la normativa sobre festes

Abans d'acabar assenyalant uns possibles canvis que caldria introduir en la normativa reglamentària, permeteu-nos una breu referència a l'actual context sòcio-econòmic en el qual qualsevol regulació de les festes s'ha d'emmarcar, la qual cosa servirà per justificar-los millor.

A grans trets es pot dir que els dies feriat responen a la necessitat de satisfer interessos generals comuns a la majoria dels ciutadans, ja es tracti d'assegurar la festivitat de dies commemoratius d'esdeveniments civils d'importància qualificada per la seva ressonància polític-social en el passat històric o en el present, o de destacar la solemnitat de dies concernents a celebracions religioses tradicionalment celebrades amb el descans laboral paral·lel, o, simplement, de seguir els usos i costums que distribueixen al llarg de l'any uns dies inhàbils amb caràcter general, que vénen a completar l'habitual descans setmanal.

Ara bé, el canvi en l'organització de la vida social experimentat en els darrers anys ens porta a constatar que actualment els dies de festa no compleixen, en conjunt, la mateixa funció social que en el passat. Això ha estat propiciat, d'una banda, per la progressiva reducció de la jornada laboral i, de l'altra, per la més gran i més clara delimitació de les categories religioses respecte de les civils que caracteritza la societat occidental actual.

Quant al primer factor, es pot recordar que a Espanya la durada màxima de la jornada ordinària de treball està fixada actualment en quaranta hores setmanals, les quals és comú que es computin anualment i es distribueixin en cinc dies laborables a la setmana, de manera que —a més del diumenge— un altre dia de la setmana —en general, el dissabte— sense ser festiu, resulta inhàbil laboralment. Per tant, en el present els dies feriat no es justifiquen igual que abans per la necessitat de proporcionar un plus de descans laboral. A més, a vegades les festes intrasetmanals comporten una certa distorsió en el desenvolupament habitual dels processos productius, especialment quan alternen un dia laborable i un altre de festiu —els denominats «ponts»—, de manera que l'intent de reduir-les i de traslladar-les als dilluns ha estat una tònica general, punt en què se segueixen els països del nostre entorn.

L'altre factor que, sens dubte, ha influït en la valoració social d'aquelles festes que commemoren fets i dogmes religiosos és el caràcter aconfessional de l'Estat proclamat a l'art. 16.3 de la Constitució de 1978. Pel que interessa aquí, hem d'assenyalar que, en la línia de cooperació entre els poders públics i l'Església catòlica prevista en el mateix precepte constitucional, el 3 de gener de 1979 es va subscriure un acord entre l'Estat i la Santa Seu sobre afers jurídics, a l'art. III del qual s'afirma:

«L'Estat reconeix com a dies festius tots els diumenges. De comú acord es determinaran quines altres festivitats religioses són reconegudes com a dies festius.»

Fixem-nos que en aquest text res no s'estableix en concret sobre les festes, encara que, precisament per això, el canvi hagut en relació amb el règim concordatari adoptat el 1953 és evident. Fora d'això, fins a la data no s'ha firmat cap acord en aquesta qüestió entre l'Estat i la Santa Seu. No obstant això, el Govern estatal ha consultat la Conferència Episcopal espanyola abans de dictar la normativa reglamentària sobre dies de festa laboral —encara que la Conferència Episcopal no té la representació de la Santa Seu— i en la relació de festes d'àmbit nacional, aprovada per l'Estat, figuren dos grups de festes sota l'epígraf: «En compliment de l'article III de l'Acord amb la Santa Seu de 3 de gener de 1979», si bé, com acabem de veure, el contingut d'aquest precepte resulta summament inconcret.

Però davant el decreixent relleu que tenen els dies de festa quant al descans laboral acompanyat de la incidència del procés secularitzador sobre les festes originàriament lligades a continguts religiosos, cal destacar l'auge de les festes tradicionals, la qual cosa fa patent que —al marge de les necessitats de descans i d'expressió religiosa—, les festes compleixen la funció d'aglutinar cada grup social a l'entorn d'unes celebracions que constitueixen elements de la seva tradició cultural i que, a través del temps, van configurant la seva pròpia identitat.

Per tot això, a parer nostre, avui dia resulta insuficient plantejar el tema de les festes només des de la seva perspectiva laboral, ja que alhora inclou i manifesta un contingut específic d'índole cultural molt important. Sens dubte, el significat institucional i cultural de les festes tradicionals —a través de les quals un poble es reconeix a si mateix— les fa mereixedores d'un respecte i una protecció especials, que hauran de compatibilitzar-se amb la necessitat de coordinar els ritmes de la producció de béns i de l'oportú descans dels treballadors segons les exigències de la societat actual.

A partir d'aquestes premisses, passem a presentar unes propostes de modificació de l'actual normativa sobre festes, que han d'interpretar-se com a suggeriments que menin a revisar-la, amb l'objectiu de respondre millor al respecte necessari per les festes tradicionals i en la mateixa línia del procés de convergència amb Europa pel qual avancem. Es pot assenyalar que hem optat per integrar les propostes en el marc constitucional vigent, ajustant-nos a la interpretació que en va fer el Tribunal Constitucional a la Sentència 7/1985. Igualment, respectem les decisions de les assemblees legislatives, estatal i autonòmica, en instituir les festes nacionals i regionals existents.

11. 1. *Pel que fa al Dia de la Constitució*

Es tractaria d'aconseguir que aquesta festa, que va ser instituïda el 1983 amb caràcter de festa oficial i que el 1985 va passar a ser-ho amb caràcter general, no

signifiqués la pèrdua d'una de les festes tradicionals catalanes que era possible celebrar d'acord amb la normativa de 1981, sobre l'equilibri de la qual entre festes estatals i autonòmiques es va pronunciar favorablement el Tribunal Constitucional. I, al mateix temps, es tractaria d'evitar el trastorn que la seva situació en el calendari —el 6 de desembre—, tan propera a la festa de la Immaculada, comporta per al bon ordre econòmic en coincidir dues festes en una mateixa setmana.

A aquest efecte hi hauria la possibilitat d'una doble alternativa: retornar al Dia de la Constitució el rang de festa només «oficial» que va tenir a l'origen o assignar-li una nova data. En el primer cas, res no hauria d'impedir que la festa de la Constitució, a més de celebrar-se institucionalment, es projectés en els diferents àmbits socials mitjançant activitats dissenyades per tal d'estendre el sentiment constitucional que fa de la norma fonamental un punt de referència continuat per a la convivència social a Espanya.

Si s'opta per l'alternativa de buscar una nova data i mantenir que la festa tingui efectes laborals, amb la qual cosa se'n resalta millor la singularitat, la nova data que proposem com a Dia de la Constitució és el 19 de març, dia corresponent al de la promulgació de la primera Constitució espanyola, la de 1812, coneguda popularment ja en el seu temps com «la Pepa», perquè es va dictar precisament el dia de Sant Josep. D'aquesta manera, l'esdeveniment per commemorar no seria tant una constitució determinada —la de 1978, que ja s'ha modificat el 1992⁴⁵— sinó la instauració del sistema constitucional a Espanya des de les albors del segle passat, celebrant que —com va dir l'historiador Cristóbal Dawson— «1812 és una de les dates europees d'Espanya» i que la Constitució de Cadis és potser l'únic dels nostres textos constitucionals que va assolir una gran difusió en el món, segurament «a causa del sentit nou que es va atribuir a la proclamació de la sobirania nacional com a afirmació de la llibertat i la independència».⁴⁶

Quant al dia festiu que quedaria lliure —per la supressió d'una festa actual o per la coincidència de la Constitució i Sant Josep en una mateixa data— suggerim que sigui ocupat declarant com a festiu a tot l'àmbit estatal el dia 26 de desembre, següent a la festa de Nadal, data que és festa a la major part de l'Europa comunitària. Així, s'evitarien els successius «ponts» a la primera setmana de desembre i les festes a Espanya coincidirien en un grau més gran amb la tradició festiva europea, amb els conseqüents avantatges en l'àmbit sòcio-econòmic i per a les relacions internacionals.

11.2. *Pel que fa al trasllat de les festes estatals que coincideixin amb diumenge*

En aquesta mateixa línia favorable a la convergència del sistema de festes espanyol amb la tradició de la majoria de països europeus, entenem que, una vegada que les comunitats autònomes han assenyalat les festes tradicionals pròpies que desitgen celebrar, abans de traslladar de manera general el descans de les restants festes estatals coincidents amb diumenge al dilluns següent, resultaria més adequat traslladar el

45. A través de la reforma de l'art. 13, apartat 2, del text de 1978, aprovada pel procediment previst a l'art. 167 de la pròpia CE el 27 d'agost de 1992 (BOE de 28 d'agost de 1992). Sobre la necessitat de reformar la norma fonamental s'havia pronunciat el Tribunal Constitucional el primer de juliol anterior (BOE de 24 de juliol de 1992).

46. Aspectes recollits del treball del professor Luis Sánchez Agesta, «Sobre la Constitució de Cadiz», a *Revista Española de Derecho Constitucional*, núm. 30, 1990, 9-26.

descans de la primera d'aquestes al Dilluns de Pasqua de Resurrecció i el descans de la segona —si n'hi ha— al Dilluns de Pasqua de Pentecosta. Els dos dilluns de les Pasqües són molt més significatius, fins i tot des de la perspectiva religiosa, que els dilluns següents a altres festes i es consideren festius a molts països del nostre entorn i fins d'Amèrica. Aquest sistema no hauria d'anar en detriment de les festes autonòmiques tradicionals, ja que només s'aplicaria en el cas —que s'ha produït a vegades— de coincidir amb diumenge festes estatals que no han estat substituïdes per festes pròpies de les comunitats autònomes.

Com que és evident que no respon a cap mena d'interès ni existeix tradició en què, per exemple, sigui inhàbil laboralment el dilluns següent als dies de Cap d'Any o de Tots Sants si aquests coincideixen amb diumenge, sembla lògic pensar que no hi ha d'haver cap inconvenient perquè, quan alguna festa estatal sigui diumenge i no hagi estat substituïda per una festa autonòmica, en lloc seu es considerin dies inhàbils els dilluns de Pasqua esmentats. D'aquesta manera ens apropiariem al model europeu, ja que el dilluns de la primera Pasqua és festa a tots els països de l'Europa comunitària, llevat de Portugal, i el de la segona a molts d'aquests. A més, recordem que el Dilluns de Pasqua de Resurrecció ja figurava en la relació de festes d'àmbit estatal establerta el 1981 i que en va desaparèixer, en la regulació de 1985, quan es va donar entrada a l'actual Dia de la Constitució.

Plantegem, doncs, aquestes dues propostes de modificació de la normativa vigent —a títol de suggeriments i conscients que calen una elaboració i una precisió més grans— en el sentit d'afavorir tant la possibilitat de recuperar alguna de les festes tradicionals catalanes, com una ordenació més racional del sistema de festes a Espanya, en la línia de convergència amb els costums festius a la Unió Europea.

